

**"НЭЙМЭНГУ ЖИБАО"
СОНИНТОЙ
"БУРЯАД ҮНЭН"
ХЭЛСЭЭ БАТАЛБА**

8 н.

**"БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН
АРАДАЙ УРАН
БҮТЭЭЛЭЙ
ЭНЦИКЛОПЕДИ"
ХЭБЛЭГДЭЭ**

14 н.

Эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

Буряад Үнэн

1921 оной декабриин 21 нээ гарана

Бүгэдэ арадай сонин

2014 оной ноябриин 5 Среда
№ 42 (21992)

Гарагай 4
www.burunen.ru

АРАДАЙ НЭГЭДЭЛЭЙ ҮДЭРӨӨР!

ХҮНДЭТЭ НЮТАГААРХИН!

Буряад Республикын Засаг түрын болон өөрынгөө зүгһөө Арадуудай нэгэдэлэй үдэрөөр үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб. Энэ хайндэр үнгэрһэн зуугаад жэлнүүдэй түүхын үндэһэтэй.

Аяар 400-гаад жэлэй саана Росси гүрэнэй арадууд элдэб зүрилдөөтэ үйлэнүүдые дабажа, эрхэ сүлөөгөө аршалжа, гүрэнэйнгөө үндэһэ бүхэлһэн юм.

Эрхэтэдэй эб нэгэдэл сахижа, олон яһата арадуудай заншал, эбтэй эетэй ажаһууа гэхэн гүн ухаанай баялиг гамнан хамгаалжа байбал, табиһан зорилгонуудаа туйлаха аргатай гэжэ энэ хайндэрэй түүхэ гэршэлнэ.

Ажабайдалай хүшэр сагта манай арадууд булта нэгэдэжэ, аюулта ушарта хамһалсадаг юм. Энэ хайндэр мүнөөшье сагта гүн удхаяа сууряатуулжал байдаг. Росси гүрэнэй байдалые үнэн сэхэ ажалаараа хайжаруулхые оролдодог зониие энэ хайндэр нэгэдүүлдэг.

Эсэгэ ороноо эрхэтэдэй эб нэгэдэлээр, арадуудай урагшаа ханаатай эрмэлзэлээр бүхэжүүлжэ манай нангин уялга. Иигэжэ аяар дүрбэн зуугаад жэлэй саана хүшэр байдалай сагта нэгэдэжэ, Росси гүрэмнай асари хүсэтэй боложол байгаа.

Бидэ Буряад орондоо, бүхы Росси гүрэндөө нүүлэй жэлнүүдтэ хүн бүхэниие ажалаар хангаха болон наһатайшуулай байдал хайжаруулхые оролдожол байнабди.

Буряад Республикын ажаһуугшад экономикын болон социальна байдалай хүгжэлтэ хубилалтануудай хайн нүлөө өөрынгөө булын жэшээ дээрэ үзэжэ байна.

Тиигэжэ бидэ асари томо, бүрин сүлөө эрхэтэй гүрэнэй хубинь байһанаа мэдэржэ байнабди. Эдэ туйлаһан амжалтануудаа, саашанхи хүгжэлтэеэ энэ тогтууриггүй дэлхэйн үзэгдэлнүүдэй үедэ тогтоожо, тодоруулан байхын тула манай нийтэ арад нэгэдэжэ, эбтэй эетэй һуухал ёһотой.

Хүндэтэ нүхэд! Манай Буряад Республикын, Эхэ хайхан оронойнгоо хайжаруулгын түлөө хэгдэжэ байһан ажалдатнай амжалта, найдамтай ерээдүйн сагай этигэл, эб найрамдал, ажана тэнюун ажабайдал хүсэнэб! Энхэ элүүр, баяртай амгалан байдал гэр бүлэдэтнай хүсэнэб!

**Буряад Республикын Толгойлогшо-
Буряад Республикын
Засаг түрын Түрүүлэгшэ
В.В.НАГОВИЦЫН.**

ХҮНДЭТЭ НЮТАГААРХИД!

Буряад Республикын Арадай Хуралай зүгһөө Арадай нэгэдэлэй үдэрөөр халуун амаршалгануудые дамжуулнаб!

Манай гүрэн түрын байдалда хохидол үзүүлжэ хэдэлгэтэй хүшэрхэн бэрхэшээлнүүдые дабаһан үйлэ хэрэгүүдээр Росси гүрэнэй түүхэ элбэг юм. Ямаршье шахардуу байдалда оробошье, манай арад хоорондохы үһөөгөө мартажа, дайсанай урдаһаа нэгэдэжэ, хүсэтэйгөөр тэмсэдэг юм.

Кузьма Минин ахалагшатай, Дмитрий Пожарский тайжын ударидалга доро манай арад нэгэдэжэ, дүрбэн зуугаад жэлэй саана Эхэ ороноо хамгаалаа. Манай элинсэгүүд хэды бэрхэшээлнүүдые дабааб даа. 1612 оной баатарлиг габшагай үдэрнүүд Росси гүрэнниие дэлхэйн абарга гүрэнүүдэй нэгэн боложо тодорхо ушарта түлхисэ боложо, гүрэнэймнай түүхын гол хуудаһанууд боложо үгэнхэй.

Арадай нэгэдэл мүнөөшье сагта гол түгэлдэр удхаяа алдаагүй.

Энэ ойлгосо мүнөө сагта Росси гүрэнэй дэбисхэр дээрэ ажаһуудаг янзын шажан мүргэлтэй, үзэл сурталтай элдэб арадуудай нэгэдэл тодоруулдаг. Бэе бэеынгээ заншал хүндэлжэ, хүн бүхэмнай Агууехэ Росси гүрэнэй бүрин эрхэтэн гээшэб гэжэ омогорхожо ябадаг юм.

Мүнөө сагта Эхэ орондоо дурлангүй, үндэһэтэнэй хүлдэ омогорхолгүй, Эсэгэ орондоо албата уялгаяа дүүргэлтэгийгөөр ямаршье хүгжэлтэ, алишье туйлалта дабагдахагүй гэжэ этигэнэб.

Гансал нэгэдэмэл хүсөөрөө түрэл Буряад ороноо, Агууехэ Росси гүрэнөө халбаруулха аргатайбди!

Хүндэтэ нютагаархид! Энэ үдэр таанадта энхэ элүүрые, энхэ тайбан байдал, ажалдатнай эб нэгэдэл хүсэнэб!

**Буряад Республикын
Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М.М. ГЕРШЕВИЧ.**

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зураг

Хүдөө ажахын ажалшатай хайндэр

ЭТИГЭНЭБ ШАМДАА, "ЭТИГЭЛ-НАДЕЖДА", НАЙДАНАБ ШАМДАА, "НАЙДАЛ-НАДЕЖДА"

Октябрийн 25-да Петропавловка нурунда ООО "СПК «Надежда» нэгдэлэй ажалша таряашад тарья талхаяа найн дүнтэйгөөр хуряжа дүүргэһэнэйнгээ баяр - хайндэр үргэн дэлисэтэйгээр тэмдэглэбэ. Энэ ехэ найртань хүндэтэ айлшад: Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдэе хоол болбосоруулгын яаманай сайдай нэгдэхэй орлогшо М.А. Костриков, Арадай Хуралай хорооний түрүүлэгшын орлогшо А.Г. Кушнарёв, олон жэлнүүдтэ Зэдын аймагыг толгойлон, Буряадай Толгойлогшын болон Правительствын эмхидхэлэй болон протокольно хорооний түрүүлэгшэ Ж.Д. Батуев, "Наждын" генеральна директор А.С. Алажинов гэгшэд байлса.

Ерэхэн айлшад "Наждын" ажахытай танилса. Анхан Загарайн Онохойдо 2006 ондо байгуулагдаһан энэ ажахы гол ажалаа Тоодогто нутагта ябуулдаг наа, мүнөө республикын хэдэн аймагуудай дэбисхэр дээрэ ажахыгаа үргэдхэнхэй. Зэдын аймагта ороһоор, оройдоол хоёр жэл боложо байна. Буряадаймнай "эгээл бэрхэ агроном" Анатолий Кушнарёв ямар үрэхэ тариһаарнь, хэр ургаса абаһаарнь, талханай клейковинаар ехэтэ һонирхоо. Мүнөө жэлэй сагай уларилай муу нүлөөтэй байгашье наань, энэ ажахы яһала бараг найн үрэ дүнтэй гэжэ Анатолий Григорьевич тэмдэглээд:

"Мүнөөдэрэй сагай эрхээр дэлхэй дээрэмнай олон ондоо хубилалтанууд боложол байна гэбшье, газар дайдамнай байхаараал байха. Газар дайдаа даа найнаар хандаад, арга шадалаараа элдүүрилээд, үтгэжүүлээд байбалнай, маанадые ямаршье үедэ хооллуулаад лэ байха. Зэдын зэрэлгээтэ тала Буряадаймнай эгээл нарата нутаг юм. Тиймэхэ энээнэ дүүрэн хэрэглэжэ, найн үрэ дүнтэйгөөр ажаллажа шадаха ёһотойбди.

Мэң ная республикымнай Толгойлошо Вячеслав Назовицын, тэрэнэй орлогшо Александр Чепик, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Гершеевич болон Хуралай Газарай асуудалуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэгын дэлгүүрэй талаар хорооний түрүүлэгшэ Александр Попов гэгшэд Новосибирск

А.С. Алажинов

шалаад, аймагай захиргаанай болон арадай депутатуудай Сөвөдэй Хүндэлэй граммотануудые түрүү механизатор, комбайнернуудта барюулаад, амаршалгынгаа үгэнүүдые иигэжэ дүүргэбэ:

- Мүнөө жэл маанадта найн байгаа гэжэ хэлэмээр. Үбэл яһала дулаан, зуншье яһала бараг бороотой байгаа. Тиигэжэ бидэ хүлеэгдэн ургасаяа абажа шадаабди. Харин "Надежда" бүлгэмые бата бэхээр Зэдын дайдада тогтонихоынь урялнаб.

Зэдын аймагаар "Наждын" эрхилэгшэ Вадим Батодоржиев, "Наждын" гүйсэдхэхи директор Марк Алажинов, аймагай ахамад ветврач Дмитрий Ильин, Гэгэтын гулваа Александр Бадмажапов болон бэшшье тушалтад таряашадые амаршалаа.

Мүнөө үедэ хүдөө ажахын зүйлнүүдые үйлэбэрилдэг, болбосоруулдаг, саашадань наймаалдаг "Наждын" генеральна директор Александр Алажинов ажал хэрэгэйнгээ үрэ дүнгүүдые, хэды шэнээн мүнгэ зөөри шэглүүлһэнэе, саашанхи хараа түсэбүүдээ соносхоод, ажалшадаа халуунаар амаршалба. Тиигээд Алла Дампилова бухгалтертаяа, Алла Николаевна өөрөө Зэдын басаган, түрүү ажалшадта мүнгэн шангуудые барюулбад.

Шанда хүртэгшэдэй дунда эхэнэрнүүдэй, залуушуулай

олороо байһаниинь урматай байба. Эдэ ажалшатай хөөрөө шагная даа:

- Зундаа би МТЗ-80 трактораар үбнэ хурялгада хүдөөб. Мүнөө жэл 150 гектар сабшаланһаа саг соонь үбнэ хуряжа бэлдэбди. Тиигээд бүдүүн тэжээл бэлдэгдэ болон тарья хурялгадаа хам орообди. Найнаар хүдэлһэндөө урматайб, нарайтаяа гэртээ нуудаг Екатерина Леонидовна нүхэрнишье урматай даа, -гэжэ Валерий Смоляков хөөрөө.

энэ дүшөө метр утатай трактороездоороо найдамтайгаар ябаналби даа, - гэжэ Андрей Нагаев омогорхоно.

-Өөрингөө дуратай ажал хэжэ ябаһандаа баяртайб, - гэжэ дүй дүршэлтэй инженер-механик Максим Гуржапов баярлана, - бидэшни мүнөө үеын яһала найн техникэтэйбди. Тарилгымнай техникэ хэрэгсэлнүүд манай байдалда таараха, хуул Канадынхи. Немецкэ прессүүдыше бии. Беларусиин шэнэ үеын "Полесье"

- Урдандаа ХХ партсьездын нэрэмжэтэ колхозой мэдэлэй хаягдаһан газар элдүүрилнэбди. Ехэл найн гэшэ. Тэрэгүй наа, энэ газарнай үрмэдэл хамхуулдаа хуу дарагдаха байгаа, - гэжэ складуудые даагша, бухгалтер Люсья Емонакова мэдүүлээ.

- К-700 трактортаа хоёр тэргэ холбоод, нэгэ ябадалдаа 22 тонно тарья аяр Боргойн булагһаа зөөгөөб. Аюултайшаг ааб даа. Теэд би найн багшатай байһанби, Михаил Шишмарёв намайе бүхы юумэндэ хургаа һэн. 1979 онһоо хойшо трактор жолоодоноб, яһала дүршэлтэйб. Тэргэнүүдтээ гэрлэинь дохёо тэмдгүүдыень хуу холбожо хэб, тормозуудын няд байтар хэнхэйб. Тиигээд лэ

комбайн - 6 сая түхэригэй, 200 толгой малай сэн, яһала найн. Бүхыдөө иимэл шэнэ техникэтэй болошобол, ехэл найн байгаа. Тиихэдэнь удангүй бүхы технопаркнай шэнэлэгдэхэ гэжэ ажахын хүтэлбэрилэгшэ найдуулаа.

Зай, иигээд лэ "Наждын" ажалшадые үшөө дахин халуунаар амаршалаад, Александр Алажиновай үгэнүүдээр түгэхсэе даа:

- Бидэ бултадаа эхэ газарһаа эхитэйбди. Газар дээрэ ажаллажа байһан бүхы зондо алдар соло!

Сэнгэ РИНЧИНОВ,
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фото-зураг.

ЭБТЭЙ БҮЛЫН ЖАРГАЛ

Үнгэтэ энэ юртэмсын жама ёһоор хубита заяататаа хоёр толгой ниилүүлжэ, ажабайдалай хүшэр хүндые эрэлхэгээр дабаха, үри үхибүүдээ үдхэхэ гэжэ хүмүүн түрэлтэн түрэдэг гэшэбди. Буурашагүй үлыгэр домогто буурал хангай Захааминада үри үхибүүдээрээ олон, уни удаанай ажаһуудаг эбтэй ээтэй гэр бүлэнүүд олон ааб даа. Нэгэ иимэ гэр бүлэ тухай энэ хөөрөөгөө дэлгэе.

Шорой шарагшан Туулай жэлэй 1939 оной намарай намжаа нэгэ үдэр хоёр басаган үринэртэй хонгоодор угтай Жамбалай Нимында одоошье хүбүүн үри мүнделжэ, оог хашхараа табиба. Баярлахын ехээр баярлажа, тэрэ үедэмнай лама багшанар сүлэгдэн, тиймэхэ Фёдор гэжэ нэрэ үгөө һэн. Энэ буянтай хүбүүн үшөө хойноо дүүе дахуулаа бэлэй.

Хара баһаһаа ажалша бэрхэ Фёдор трактор хүлэг наһан соогоо жолоодоо. Үүрэй гэгэгээр ажалаа эхилээд, үдэсын харанхыда дүүргэхэ. Жэлэй дүрбэн сагта түмэр түүдэгтэй носолдохо гэшэмнай амар хэрэг бэшэ. Үбнэ хулһан, түлээ залһан, адуу мал, талха тарьяан, элдэбын барилганууд гээд лэ трактористын ажал барагдаха бэшэ даа. Тиигээд хүдөө газраагуур, холын малшадай байрнуудаар хонон үнжэн ходо ябагдажал байха. Ажалша бэрхэ Фёдор Нимаевиче совхозой онһожоруулагдамал бригадын бригадираар томилоо һэн.

Заха холын Ёнгорбой нутагһаа шэлэжэ, Мария Цырендулмаевнатай хуби заяагаа ниилүүлжэ, гэр бүлэ зохиһоор 45 жэл болошобол даа. Долоон хүбүүд, басагадаа найн найханаар үргэжэ, эрхимээр хүмүүжүүлжэ табиһаниинь бултадаа ажалша бэрхэ, эрдэмтэй номтойнууд, гэр бүлэ болонхойнууд. Долоон үнгэтэ холонгодол эбтэйнүүд, бэе бээ дүнгэлсөөд байдаг даа.

Далахайн совхозой, Захааминай аймагай эрхим трактористнуудай нэгэн Фёдор Жамбалов социалист ажалай, табан жэлнүүдэй ударник, отличник, чемпион нэрэ зэргэнүүдтэ ходо хүртэжэ байха, республикынгаа Верховно Сөвөдэй, партиин болон профсоюзнуудай Обкомуудай грамота, дипломуудад, үнэтэ шангуудад оло дахин шагнагдаһан юм. Эгээл дээдэ шагнални гэжэ "Буряадай габьяата механизатор" гэхэн үндэр нэрэ зэргээ тоолодог. Мүн баһа наһаараа нутаг зондоо кинофильмүүдые харуулжа ябаһан Мария Цырендулмаевна "РСФСР-эй габьяата киномеханик" гэхэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм.

Эдэ хоёр ажалшад үнинэй наһанайнгаа амаралтада гарабашье, миин нуужа шададаггүй. Мүнөө болотор унгар мана татаһан Утаата нутагайнгаа Оронгодойнгоо голдох хэлэшгүй найхан байгаалитай Хэнзэхэндэ байра байдал түхээрээд, табан хушуу малаа үдхэжэ, ан-бун ажаһууна. Намарай энэ намжаа үдэрнүүдтэ аха захатан 75 наһанайнгаа, гэр бүлэ болоһоор 45 жэлэйнгээ ойн баярнуудые угтанад.

Үри үхибүүдын, 19 ашанар зээнэрнын, 6 гушанар зээнэрнүүдын таабай, тэзбиигэ хүндэтэйгөөр амаршалан, аша буянныг эдлэжэ нуунад.

Сэнгэ РИНЧИНОВ,
Фото-зураг
гэр бүлын альбомһоо абтаба.

«НАРАНАЙ ТУЯА» ЕРЭЭДҮЙ ОДОДЫЕ ГЭРЭЛТҮҮЛНЭ

Үнгэрэн амаралтын үдэр, ноябриин 1-дэ, заншалта ёһоороо регион хоорондын хүүгэдэй дунда дуушадай "Наранай туяа" гэгэн мурьсөөнэй илагшад тодорбо. Аяар 23-дахия болоһон тус мурьсөөн Буряад драмын театрай тайзан дээрэ үнгэрөө.

ТУС дуунай мурьсөөн Республиканска уран найханай урлалай түб, Соёлой болон Эрдэм ухаанай ба нуралсалай яаманууд эмхидхэгшэдэй тоодо ороно. Энэ удаа Буряадаймнай 18 аймагуудай болон Эрхүү можын 90 гаран эдир дуушад "Наранай туяада" хабаадаһан байна. Мурьсөөнэй гуримаар тэдэ гурбан наһанай бүлэгтэ хубаараа.

Октябриин 30-31-нэй үдэрнүүдтэ шанга гэгшын шэлэлгын шата боложо, финалда наһанай бүлэгүүд соо дүрбэ- дүрбэн дуушад оролсоо. Тэдээн сооһоо жюриин гэшүүд шэнэ гуримаар бэлигтэйшүүлэе элирүүлһэн байна. Жэшээлбэл, нэгэ наһанай бүлэгэй хабаадагшад дуулажа түгэсэһэнэй удаа жюри өөр өөрын сэгнэлтэ дуушан бүхэндэ харуулхадань, компьютерна онһон техникэ дээрэ абаһаар лэ, дүн согсологдоно. Иимэ гурим хадаа үнгэрһэн зун болоһон Бүгэдэ буряадуудай "Алтаргана" наадан дээрэ хэрэглэгдэе бшуу гээд хануулха хэрэгтэй.

Аза талаан, бэлиг шадабари ехэтэй эдир дуушадые сэгнэхэеэ юрэдөөл одото жюриин гэшүүд суглараа. Тэдээн сооһоо манай Буряад эстрадын урдаа хараха дуушад Зорикто Тогочиев, Дулма Сунрапова болон Елена Борохитова гэгшэдые онсолмоор.

ЭДИР ИЛАГША ТҮРҮҮШЫН КЛИП БЭШҮҮЛХЭ

БАГА наһатайшуулай бүлэг соо эгээл олон хабаадагшад байгаа гээд хэлэмээр. "Оройдоол дүрбэн хүүгэдые һүүлшын шатада оруулхань хүнгэн бэшэ хэрэг байгаа, манай наһамжаар, булта финалда хабаадаха аргатай юм", - гэжэ жюриин гэшүүд наһамжална.

Кабанскын аймагай Селенгинск нууринай аха дүү Владимир болон Илья Горбуновууд олон харагшадтай зүрхэ сэдхэл буляжа, "Мир-Бурятия" телеканалай тусхай бэлэгтэ хүртөө.

Лауреадай гурбадахи шатын дипломоор Баргажанай -Адагай Роман Сабашников урмашуулагдаа. Харин жолоошон болохоо түсэблэһэн, мүнөө үедэ автомашина нааданхайн жолоо бэхи баригша, мурьсөөнэй эгээл эдир хабаадагша Анна Шепина (Улаан-Үдэ хотын 4-дэхи искусствын нургуули) хоёрдохи шатын лауреат болобо гэшэ.

Эдиршүүлэй дунда Түнхэнэй аймагай Аршаанай дунда нургуулийн хоёрдохи классай нургаша Алина Будаева шалгаржа, нэгэдэхи шатын диплом абаа. Жюриин гэшүүн, манай республикын мэдээжэ дуушан Зорикто Тогочиев түрүү нуури эзэлэгшэдэ өөрын бэлэг барюулаа. Алина тусхай бэлэдхэл гаража, өөрын дуунай видеоклип бэшүүлхэ арга боломжодо хүртэбэ.

- Улаан-Үдэдэ үшөө нэгэдэхи классай нургаша ябахаддаа ерэжэ, мурьсөөндэ хабаадааб. Тиэхэдэ би Ород драмын театрай тайзан дээрэ дуулааб, хатарааб, - гэжэ ганса "таба" гэгэн сэгнэлтэ дээрэ нурдаг Алина Будаева хөөрэнэ. - Хүүгэдэй сэсэрлигтэ ябаагүйб. Тиймэһээ гэртээ минии эжы Саяна Галдановна дуунда нургаа. Харин нургуулида намайе Татьяна Александровна Будаева бэлдэнэ.

"ЗОРИКТО ТОГОЧИЕВНА ТОМО ДУУШАН БОЛОХОБ"

гэжэ хоёрдохи наһанай бүлэгтэ шалгаржа, нэгэдэхи шатын дипломдо хүртэһэн Ариона Мункуева абаһаар лэ хэлэнэ. Ариона хадаа Ивалгын аймагай Сотниковын дунда нургуулийн болон Улаан-Үдэ хотын 11-дэхи искусствын хүүгэдэй нургуулийн шаби юм.

- Тус конкурсдо гурбадахия хабаадажа байнаб. Мүнөөдөр болотор шалгарагшадтай тоодо орожо шадаагүй ябааб, - гээд Ариона Мункуева хэлэнэ. - Оройдоол хоёрдохи жэлээ хүгжэмэй нургуулида ябанаб. Энэ жэл Эрхүү можын Слюдянка хотодо регион хоорондын "Байгалай долгин" гэгэн мурьсөөндэ хабаадаад, хоёрдохи нуури эзэлэб.

Жюриин хүтэлбэрилэгшэ Елена Борохитовагай хэлэхээр, энэ үдэшэ тайзан дээрэ гараһан бүхы дуушадтай бэлэдхэл хэхэ наһан байна. "Мүнөөдэр намда эгээл ехээр Ариона Мункуева найшаагдаа. Энэ басагатай

түхэрэн жэл соо хүдэлхэ наһан байна. Сугтаа элдэб юумэндэ нуража, студи соо шэнэ дуу бэшүүлхэбди", - гээд мэдээжэ дуушан дуулгаба. Үнэхөөрөөшье, удаань Ариона Зорикто Тогочиевһаа үлүү дуушан боложо тодорхонь магадгүй.

Хоёрдохи шангай нуури Түнхэнэй аймагай Хэрэнэй Даяана Бардуева, гурбадахи нуури Улаан-Үдын Елена Буинова гэгшэд эзэлэ.

"БУРЯАД ОРОНДО ТҮРЭХЭНДӨӨ БАЯРТАЙБ"

гээд Захааминай аймагай Никита Спицын абаһаар лэ хэлэнэ. Буряад болон монгол хэлэн дээрэ тэрэ дуунуудые гүйсэдхэжэ, олониие, тэрэ тоодо жюриин гэшүүдые гайхуулаад, "Наранай туяа" гэгэн мурьсөөнэй гол шан Гран- придэ хүртэбэ.

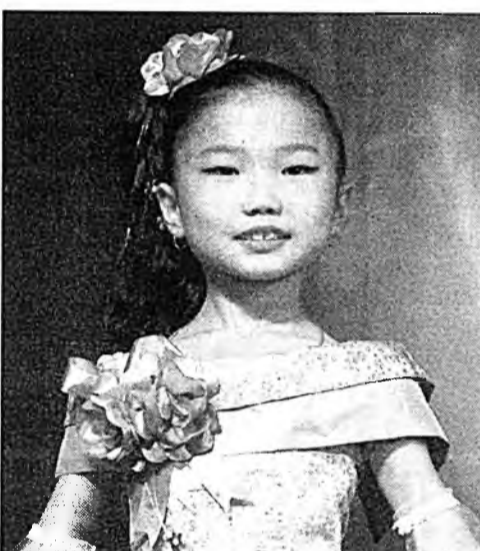
- Буряад дуунуудые шэлэхэдэ, өөрын зүрхэ сэдхэл шагнан, шэлэн абанаб. Тэдээн

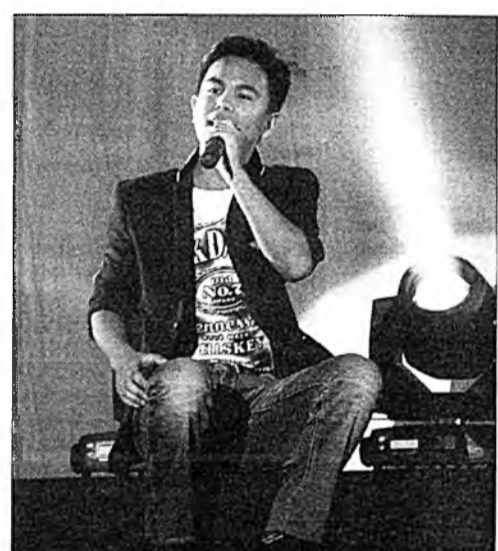
Буряад хэлэндэ дуратай дуушан Никита Спицын гол шанда хүртөө

Ариона Мункуева

Алина Будаева

Золто Балданов

Жюриин-гэшүүд эрхим сэгнэлтэнуудые харуулиа

соо минии хуби заяан харагдана. Буряад хэлэ үзэхэдэ, түрэл хэлэн дээрэ дуунуудые хангюурдахадда, ехэ гоё ааб даа, - гээд Никита Спицын хөөрэнэ. - Буряад хэлэн дээрэ үетэн нүхэдөөрөө хөөрэлдэнэб, дуратай басагамни буряад юм.

Гран- придэ хүртэгшэ Захааминай гимназида нурдаг байна. Тэрэ дуулахаһаа гадна тон бэрхээр баяан дээрэ наадана, спортоор бэээ хорино. Никита хадаа нургуулийнгаа командын волейболоор болон хоккейгээр эрхим наадагша юм. Мүнөө хараад үзэхэдэ, дуунай талаар эгээл ехэ амжалта туйлаба гэшэ. Марина Константиновна Лучанинова Никитын амжалтада эгээл ехэ хубияа оруулаа гээд илагша хэлэнэ нэн.

Түрүү нуури эзэлһэнэй түлөө Никита Монгол орондо болодог уласхоорондын "Гэгээн

алсын одод - звезды светлого будущего" гэгэн мурьсөөндэ бэлиг шадабария туршаха аргатай болоо. Энэ бэлэг "Мир-Бурятия" телеканал барюулаа.

14-17 наһатай дуушадтай дунда эгээл шанга тулалдаан болоо гээд жюриин гэшүүд мэдүүлнэ. Энэ бүлэгтэ угаа бэрхэ дуушад суглараа. Тэдэние үшөө дахин туршахын тула хүгжэмгүйгөөр жюриин гэшүүд дуулуулһан байна. Тийгэжэ хоёрдохи шатын дипломдо хүртэһэн Кабанскын аймагай Каменскын Светлана Артеменко "Дурланаб шамдаа, дурланаб..." гэгэн дуу уһан буряад хэлэн дээрэ хангюурдажа, олоной найшаалда хүртөө. Харин нэгэдэхи шатын диплом абаһан Зэдын аймагай Инзагатын Золто Балданов аяар зургаан хэлэн дээрэ дуу мэдэдэг байна. "Би буряад, монгол, ород, итальян, испан болон

англи хэлэн дээрэ дуулажа шадахаб. Өөрөө гэртээ дуунай нюусануудтай танилсанаб. Нургуулиаа дүүргээд, хүгжэмэй талаар нуралсалаа заал наа үргэлжэлүүлхэб", - гээд Золто Балданов хөөрэнэ.

Золто Балданов хадаа нуралсалай болон эрдэм ухаанай министерствын залуушуулай хэрэгүүдэй талаар хорооной шанда хүртөө. Тэрэ ерэхэ 2015 ондо Бүхэроссийн хүүгэдэй "Океан" лагерьта амарха болоо.

Заншалта "Наранай туяа" өөрынгөө багахан ододые уян дуунай шэдитэ огторгойдо ялалзуулба. Саашадаа энэ одото агшан зуур наһанайнь замые ходо гэрэлтүүлжэ байг лэ!

Борис БАЛДАНОВ.
Авторай фото-зурагууд.

Буряад-монголшуудай бүхэдэлхэйн харилсаан

“НЭЙМЭНГУ ЖИБАО” СОНИНТОЙ “БУРЯАД ҮНЭН” ХЭЛСЭЭ БАТАЛБА

Хитадай Үбэр-Монголой автономито аймагай соёлой долоон хоног октябрийн нүүлшын үдэрнүүдтэ манай ниислэл Улаан-Үдэ хотодо үндэр хэмжээндэ эмжидхэгдэбэ. Соёлой, хуралсалай, элүүрье хамгаалгын, сурбалжалагшадтай талаар халбаринуудайнгаа хүгжэжэ байһые үбэр-монголойхид үргэнөөр харуулжа шадаа. Бүхы дээрэ 90 гаран мэргэжэлтэн Улаан-Үдэдэ айлшаар буугаа.

Үбэр-Монголой сурбалжалагшад маанадтай нягта харилсаа холбоотойгоор хүдэлхэ ханаатай байханаа мэдүүлэе. Нэн түрүүн тэдэ “Буряад үнэн” Хэблэлэй байшан айлшаар бууба.

- Бидэ буряад угсаатан, гурбан гүрэн соо хубааран ажамидархадаа, бэе бэе тухай мэдээсэлнүүдые тон баггар абанабди. Харилсаа гэхэдэмнай, элдэб шалтаганууд гараадхина. Тиймэһээ сурбалжалагшад харилсажа, нютаг нугануудайнгаа хониноор хубаалдажа байбал, ехэ найн, - гээд айлшадые “Буряад үнэнэй” директор Валерий Хартаев угтан абаа нэн.

Хүндэтэ айлшад “Буряад үнэнэй” хүдэлмэрилэгшэдтэй, ажалтайнь танилсаба. Хэблэлэй байшанай баян түүхэдэ зориулагдаһан стенд хаража, тэдэ аргагүйгөөр хонирхобо. Юуб гэхэдэ, “Буряад үнэн” нэгэ хэды саг соо хуушан

монголоор гарадаг байһан түүхэтэй. Аяар холо тэрэ Хитад гүрэндэ нютагжаһан буряад болон монгол яһатан урайнайхи хуушан монгол хэлээ алдаагүй байһанинь гайхалтай. Хуушан монголоор бэшгэдэһэн манай түүхэ тухай торонгүй үншан танилсаһанай удаа айлшадаймнай нюдэн соо ямар бэ даа баярай ялас гэмэ гал гэрэлтэндэл адли болоо. Иигэжэ тэдэнэй зосоо нараншые мандаһанинь магадгүй.

Үбэр-Монголой эгээл томо “Нэймэнгу жибао” сонинтой харилсаатайгаар хүдэлхэ тухай “Буряад үнэн” хэлсээ баталһан байна. Манай директор Валерий Хартаев болон Хитадай сониной экономикын таһагые даагша Чжан Цзюньцзай хоёр данса доро гараа табиһан байна.

- “Нэймэнгу жибао” сонин 1948 оной январийн 1-дэ байгуулагдаһан юм. Тэрэ үедэ бүхы Хитад гүрэндэ бага яһатануудай харилсаа хэлэн хэлээ алдаагүй байһанинь гайхалтай. Тиймэһээ түүхэ соо яһала мүрөө үлөөгөөбди, - гэжэ Чжан Цзюньцзай хөөрэнэ.

Мүнөөдэрэй байдалаар “Нэймэнгу жибао” Үбэр-Монголой эгээл томо сонин болоо. Тэрэ монгол хэлэн дээрэ 30 мянган хаягаар, харин хитад хэлэн дээрэ 200 мянган хаягаар хэблэгдэнэ. 2006 ондо тус сониной дэргэдэ хонирхолтой сэтгүүл гарадаг болоо. 2010 ондо “Нэймэнгу жибао” өөрын сайт нээжэ, үшөө олон уншагшадтай болоо.

Хитадай сурбалжалагшад эдэ үдэрнүүдтэ Буряадайм-

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд

най телевидени, радио болон сонинуудай байра байдалтай танилсаа. Тийгэжэ Буряад Республикын Правительствын захиргаанай дэргэдэхи мэдээсэлэй шэнжэлгын хороон

Үбэр-Монголой Арадай Правительствын хэблэлэй захирал мүн лэ харилсаа холбоо баталһан байна.

Борис БАЛДАНОВ.

ҮБЭР-МОНГОЛОЙ ТАЛЫН АЯЛГА ЗЭДЭЛЭЭ

Буряад орондомнай Үбэр-Монголой соёлой үдэрнүүд боложо үнгэрбэ. “Талын аялга” гэнэн гайхамшагта хонирхолтой концерт-нааданар тус хэмжээ ябуулга түгэсэбэ.

Үбэр-Монголой үндэнэтэнэй дуу, хатарай, жүжгэй хүрээлэн бэлиг шадабарияа буряад харагшадта бэлэглэбэ. “Хүхэ хээрэ”, “Найр”, “Оюу”, PTS гэнэн бүлгэмүүдэй дуу, хатар харахадаа, дэлхэй дээрэхи нүүлшын сагай эрилтэдэ харюусамаар Үбэр-Монго-

лой жүжэгшэд ажалаа ябуулна гэжэ ойлгохоор байгаа. Баянбулаг, Эрдэни-Уула, Толишэмэг, мүн буряад дуушад Намуухан, Сэсэгмаа - бултал ялас гэмэ найханаар Үбэр-Монголойнгоо соёл урлалтай танилсуулан харуулба.

Ород драмын театрай танхим соо дүүрэн сугларагшадые “Хүхэ хээрэ” бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэ Баясаа (буряад яһатан юм) бүхы бүлгэмөөрөө хоёр монгол дуугаар амаршалаа.

Эндэ Бабуудоржын Сэсэгмаае Буряадай харагшад халуунаар, дура-

тайгаар угтажа байхадань, Сэсэгмаа зал соо ябан дуулажа байгараа уяраад, “Буряад” гэжэ дуугаа дууһан дуулажа шадабагүй. Хэдэн минута зогсоод, бүри гоёор хүгжэмгүйгөөр хангюурдаһан байна. Харагшад Сэсэгмае зогсон, угтан абаа. Сэдьхэлээ хүдэлгэһэн дуушан ноябрийн 6-да Улаан-Үдэдэ өөрын концерт харуулха тухайгаа мэдүүлбэ.

Үбэр-Монголой артистнуудай дунда Амина басаган бусад харагшадые баярлуулаа. Оройдоол 7 наһатай Ами-

на уртын “Жаран үүдэ” дуу аргагүй гоёор хангюурдаа. Тэрэ манай нютагруу Оргил нагасатаяа эрээ. “Манай басаган хоёр наһатайһаань дуулана. Жэл бүри элдэб мүрысөөнүүдтэ хабаадаад, амжалта туйладаг”, - гэжэ Оргил нагасань хэлэнэ. 2015 ондо тэдэ хоёр сугтаа барга монголшуудай ехэ хуралдаанда хабаадаха байна. Тус хэмжээ ябуулга Байгал далайн эрьедэ, Баргажанай аймагта болохоор хараалагдана.

Борис БАЛДАНОВ.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд

Буряад баатар хүбүүнэй дурасхаалда

ЭХЭ ОРОНДОО ДУРАТАЙ БАЙХЫЕ УРЯАЛНА

Дотоодын хэрэгүүдэй алба хаагшад ноябриин 10-да өөрынгөө пайдэрые тэмдэглэхээ байна. Энэ албанда шуран, шандаа-һатай, түргэн шамбай, ухаатай, бэрхэ хүбүүдые шэлэжэ абана.

Гүрэнэй дэбисхэртэ бии болдог "халуун толбо" газарнуудта, манай Буряад Республикын ОМОН-ой хүбүүд албанда ошоно. Бүтэн бүлээн бусаһай гэжэ гэртэхи зальбардаг, эльгээһэн ноёд, нүхэдынь ханаагаа зободог.

2009 ондо, февралин 21-дэ, манай нютагай залуу шамбай эрэ, хоёр үхибүүдэй эсэгэ, капитан Цыденжапович Цырендоржиев Хойто Кавказда албанай үедэ ханагдаагүй, хүлээгдээгүй газарта хархис ябадалтай зондо буудуулан байна.

...Тэрэ гэнээр 5 жэл хахад үнгэрөө. Нёдондо жэл февралин 21-дэ Цыден Цырендоржиевай нангин дурасхаалда сугтаа алба хэжэ байһан нүхэдынь, ноёдынь ерээжэ, зонтой, нургуулин үхибүүдээр хөөрэлдэжэ, бэе тамирай мурьсөөндэ эхи табиһан юм. Цыден Цырендоржиевай дурасхаалда зорюулагдаһан заншалта турнирта энэ жэл Улаан-Үдэ хотоһоо Буряадай ОМОНОЙ, УВО-гой, Бэшүүрэй РОВД-гэй хүсэтэй, шуран, түргэн хүбүүд суглараа.

Дотоодын хэрэгүүдэй ОМОН-ой "Кречет" бүлэг, ноенин манай нургуулин шаби, полковник Ванчугов Иван Александрович, орлогшонь – полковник Гармаев Роман Васильевич, Улаан-Үдын УВО-гой ноен, нютагаймнай хүбүүн, полковник Гончиков Александр Цыренешиевич, Бэшүүрэй аймагай гүлваа О.И.Фёдоров, Бэшүүрэй аймагай Дотоодын хэрэгүүдэй штабай ноён, подполковник В.Г.Бадмаев, хотоһоо ерэнэн И.Галкин, И.Тапхаев, Хойто Кавказда наһа бараһан хүбүүдэй

гэртэхи Елена Васильевна, Ирина Раднаевна, Цыден Цыденжаповичай наһанайн хани нүхэр Валентина Александровнае, бэшэ хүндэтэй айлшадые Шэбэртын дунда нургуулида хадагуудаар угтаа.

нургуулин танхим соо Цыден Цырендоржиевай албанай ябадал тухай фото-зурагууд, олон грамотанууд, орден, медалээр шагнагдаһан тухай документнууд дэлгэгдээ. Цыден Цырендоржиев тухай видео харуулагдаа. Ерэнэн айлшад баатар сэрэгшые дурсан хөөрөө. Энэ үедэ зүрхэ хүдэлхөөр байгаа.

Шэбэртын хүдөөгэй хуу-риин гүлваа Шоймполов Ц.Д.Ц., Цыден Цырендоржиевта зааһан Зандраев Ц.Ш. дурсалгын үгэнүүдые хэлээ. нургуулин үхибүүд Сэржэн Германовнагай хүтэлбэри доро гүнзэги удхатай концерт харуулаа.

Ц.Ц.Цырендоржиев 1969 оной майн 1-дэ Бэшүүрэй аймагай аажам һайхан Амгаланта нютагта эбтэй, үнэр баян, ажалша малша Цыденжап Банзаровичай ба Намсалма Доржиевнагай бүлэдэ зургаадахи одхон хүбүүн түрэнэн намтартай. Энэ бүлэ нютаг соогоо аргагүй хүндэтэй, алишье хүнтэй хатуугаар, шэрүүнээр хөөрэлдэжэ үзөөгүй. Бүхы үхибүүдын аба эжынгээ абари зангынь абанан. Мал ажалтай Цырендоржиевтан 1972 ондо Шэбэртэ зөөжэ ерэнэн юм. Цыден хүбүүн Шэбэртын дунда нургуулида эрхим һайн сэгнэлтээр нураа. Аба эжыдээ мал ажалдань ходо туһалха. Сүлөө оложо, боксын секцид ябадаг хэн. Б.А.Аюшеев Д.А.Будажапов хоёрой хорилго доро олон амжалтануудые туйлаа. Бэшэшье зүйлнүүдтэ тэгшэ дүнгүүдые харуулжа шадаһан.

9-10-дахы классуудта сэрэгэй эхин бэлэдхэлэй хэшээлдэ I отделение хүтэлэгшөөр томилогдоо. Саашадаа Забайкалин хизаарта хоёр жэлэй ал-

банаа хүнгэнөөр үнгэргөө. Энэ гайхалгүй, алишье талаар бээе хоринхой байгаа. Уялгата албанай һүүлээр Буряадай хүдөө ажахын дээдэ нургуулида механигай таһагые һайнаар дүүргээ.

1995 ондо Эрхүүгэй можын, Нүхэдэй аймагай Закулей нютагай сэбэрхэн, бэрхэ Махусаева Валентина Александровнагай танилсажа, айл боложо, эрхим залуу бүлын тоодо орожо, сэбэрхэн Эржэна басагатай, нэрээ нэрлүүлхэ, угаа үргэлжэлүүлхэ Алдар хүбүүтэй болоо. Мүнөө Эржэна БГУ-гай юридическэ факультэдэй оюутан. Алдар нургуулида үшөө ороогүй.

Дотоодын хэрэгүүдэй ОМОН-ой бүридэлдэ албанай хэрэгээр нүхэд хүбүүдтэйгээ Кавказда командировкодо эльгээгдээ. Албанда ябахандаа, гүрэнэй олон орден, медалээр шагнагдаһан байна. Хойто Кавказда дүрбэдэхи ошолгон һүүлшын байшоо.

"Шэн зоригой түлөө" медалээр наһа бараһан хойноо шагнагдаа бэлэй. Цыденэй ябаһан зам тухай, дайшалхы орден, медалээр шагнагдаһан тухай дурсалгануудые шагнажа байхада, суглараад байһан зондо, түрэлхидтэнь хэды хэсүүб?

Сугтаа алба хэһэн хүбүүд ноёдтойгоо, Бэшүүрэй аймагай гүлваа Фёдоров О.И., Бэшүүрэй Дотоодын хэрэгүүдэй алба хаагша Бадмаев В.Г., нютагай нүхэд хүбүүдын: Дагбаев Б.Д., Бадмаев С.Ф., Цыбигмитов Б.Б., Будаев А.Б., Цыренов Б.Б., Бадмаев Б.Ф., Ванчугов С.А., Будажапов А.Ц., Цыренов Н.Ц., мурьсөөндэ илагшадта мүнгэн бэлэг баруулаа. Хонин бэлэг баруулан Тубанов З.О., Чимитов Ж.В., Чимитов Д.Р.-Д. гэгшэдые тэмдэглээ. Шэбэртын хүдөөгэй захиргаан, Шэбэртын нургуулин багшанар, "Майла", "Улаан-Хада", "Аягангын орон", "Хайранга" ТОС-ууд туһа хүргөө.

Теннис наадаар түрүүшын хуури Владимир Кротов, Ни-

колай Антонов (ОМОН) эзэлээ, хоердохы хуурида Бэшүүрэй Дотоодын хэрэгүүдэй таһагай тамиршад гараа. Энэ нааданда хабаадаһан эгээл аха наһатай Дашанима Аюшеевич Будажаповые (64 наһатай) тэмдэглээ.

Шатараар УВО-гой түлөөлэгшэд түрүүлээ (Баиров Т.Б., Гончиков А.Ц.). Хоёрдохы хуурида ОМОН гараа. ОМОН-ой-хид футбол нааданда нэгдэхы хуури, хоёрдохы хуури талмайн эзэд – шэбэртынхид эзэлээ.

Мурьсөөнэй эсэстэ, олоной анхарал татаһан, бүхы мурьсөөнэй шэмэг болоһон канат таталган һонирхолтой байба. 10 команда сооһоо эгээл хүсэтэй, шүрбэнэтэй, шамбай ОМОН илаа, хоердохы хуурида УВО, 3-дахы – Бэшүүрэй таһаг, Шэбэртын команда 4-дэхы хуурида.

Мурьсөөнэй бүхы дүнгүү-дээр ОМОН нэгдэхы хуури эзэлээ. Түгэсхэлэй дүнгүүдээр 1-дэхы хуури эзэлэгшэдтэ Валентина Александровна кубогуудые ба-

руулаа. Нэгдэхы хууриһаа гурбадахи хуури хүрэтэр мүнгэн шан байгаа. Футболой, канат таталгын, бүхы дүнгүүдэй 1-дэхы хууриин түлөө хонин шан угтөө. Уулзалгын боложо байхада, мурьсөөнэй үедэ халуун эдээн ходо бэлэн байгаа. Эндэ өөһэдын хүсөөр Цырендоржиевтанай аха, эгшэ, дүүнэр ба түрэлхид даажа абанан байна.

Энэ үдэрэй үйлэ хэрэгүүд номой ёһоор бүтөө. Иимэ уулзалганууд залуушуулда, нургуулин үхибүүдтэ жэшээ болоно. Энэ орондоо, тоонто нютагтаа дуратай байхые уряална, ехэ гүнзэги удхатай хүмүүжүүлгэ болоно. Хэзээшье, хаанашые хазагай харгы, бэшэ муу ябадалые буруушааха гэжэ найдаабди.

Ерэнэн зон энэ уулзалгаһаа шэнэ зали абаа, ехэ баяртай тараа лэн. Харюусалгатай албандаа элүүр энхэ, сарюун дорюун ябахыне нютагай зоной зүгһөө хүсэе.

Цырендондок ЗАНДРАЕВ, хүдөө бэшэгшэ.

ДАЛАН ЖЭЛ СОО ЭБ ХАМТА

Жэмһэгэй сомоной Охор-Шэбэр нютагта ажаһуудаг дайнай, ажалай ветеран Лопсон-Доржо Будаевич Сыренов Буряад-Монголой АССР-эй Түнхэнэй аймагай Жэмһэг нютагта 1925 оной январин 9-дэ түрөө.

Тэрэ үедэ хамтын ажахынууд-артельнууд байгуулагдажа байгаа. Түрүүшын артель 1929 ондо Могой-Болдог Булан-Тала хоёрой доодо талын Ибигайда "Мүнхэ-Жаргал" нэрэ-тэйгээр байгуулагдаа. Удаань "Улаан Жэмһэгтэй" ниилээд, хожомын "Ленинэй зам" колхоздо хамтарһан байгаа.

1934 ондо Лопсон-Доржо Жэмһэгэй эхин нургуулида ороо. Тэндэ Сырен-Дулма Дагбаевна Догдонова багша уггажа абаа. Хоёрдохы ангида ороходонь, Сыден-Жаб Лопсонович Алсыев багшалаа. Тиэхэдэ түрэлхидын Буда Шагдурович Сындып Васильевна хоёр Еловко гэжэ ород дэрээбэндэ ажаллахааа буугаа. Ород хэлэ мэдэхгүй хүбүүе дахин хоёрдохы ангида нургаа. Эндээ дурбые дүүргээд байхадань, һөөргөө Жэмһэгтэй нүүгээ, теэд ород нургуулида нураһан хүбүүн буряад хэшээлнүүдтэ ябадаггүй бэлэй.

1941 оной ноябрь соо хайрата эжынь наһа баража, хүбүүн эсэгэтэеэ үлөө хэн. Нургуулингаа һүүлээр Улаан-Үдын ФЗО-до нуража, хэлхээ холбооной мэргэжэлтэ болоод, ал-

банда мордоо. Дивизионная станцида 9 нарын туршда нуралсал гараад, Вологодско областиин Вагонниково хууринда үшөө гурбан нара бэлэдхэл гаража, лейтенант ээргэтэй Лопсон-Доржо Сыренов Ленинградска фронт эльгээгдээ. 46-дахы дивизиин 34-дэхы полкын ябаган сэрэгэй взводые ударидаба. Эндэ шархатаад, эмнүүлһэнэингээ удаа Белорусска фронтын 2-дохы армин 291-дэхы Люблинскэ дивизиин 1062-дохы полкын взвод захираа. Хатуу шанга байлда-

ануудай дундуур сээжээ нэтэ буудуулахандаа, хэдэн хабиргань, эльгэниинь гэмтээгдэжэ, арайл амиды лейтенантые аяар Ташкентын госпитальдо эмнэлгэндэ асараа хэн. Эндэ найман нара соо эмшэлүүлээд, гэртээ табигдаа.

Улаан Одоной, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай II шатын орденуудай кавалерые аймагай захиргаанай эмхидхэлэй таһагта ажалда абаа. Удаань РайОНО-до, аймисполкомдо инспектор ябаа, Зуун-Мориной нургуулида

багшаар, аймагай граждан оборонын штабай даргаар хүдэлөө.

1959 онһоо Бэшүүрэй аймагай хүдөө ажахын управленидэ инженерээр хүдэлөө. 1961 ондо Улаан-Үдэ нүүжэ, Бурводстрой нэгдэлдэ инженерээр хүдэлөө. 1985 ондо автоколоннодо хүдэлжэ ябаһанаа, наһанайнгаа амаралтада гараа.

Дайнһаа бусаһаар, Лопсон-Доржо Будаевич Долгор Дылыковна Таряшиноватай хуби заяагаа холбоһоорнь, ерэхэ намар 70 жэл гүйсэхэнь. Үри үхибүүдын баһал айл аймаг болон хойнууд. Ууган Эльвира Зонхоева химиин эрдэмэй дид доктор, Буряадай эрдэмэй түбтэ ажаллана, Константин Юлия хоёр үхибүүдын зургаан хүүгэдтэй. Дунда басаган Ева Бартунаева багшын ажалай ветеран, Роман, Владимир, Саяна үхибүүдын гурбан үхибүүдтэй. Одхон Татьяна эмшэн, Дарима басагаа хүмүүжүүлнэ.

Мүнөө хамта дээрээ зургаан аша эзэнэртэй, найман гуша эзэнэртэй Лопсон-Доржо Будаевич Долгор Дылыковна хоёр гараха Шэнэ жэлдэ хамта ажаһууһаар 70 жэлэингээ тэгшэ оёе угтахань, энэ баян бүлын аха хаха таабай өөрөө 90 хүрэхэнь, теэбэнь 88-тай болохо.

Андрей ОШОРОВ, ажалай ветеран, Буряадай хүдөө ажахын габыята хүдэлмэрилэгшэ.

Үнэгэрхэн зүүн жэлэй аршан зүүр

Дэлгэрэнгыгээр сайт дээрэмнай уншагты: burunen.ru

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ проект

Буурал эхэ Буряаднай барилдааша баатар хүбүүдээрээ холо ойгуур үнинэй суурхадаг. Барилдааша хүбүүднай хаанашье буряад нэрээ дээшнэ үргэжэ, орон нютагаа суурхуулжа ябадаг. Тэдэнэй нэгэн дэлхэйн эгээл эрхим арбан бүхэшүүлэй тоодо ородог Бүхэ Дамдин болно. Дамдин абарга Монголой Хүбсэгэл аймагай Цагаан-Үүр сомондо түрэншье наа, уг удхаараа Захаамин хангайн сэлгээ ехэ Санага нютагайхиб гэжэ наһан соогоо омогорхожо ябадаг байгаа. Залуунаан эхилжэ барилдаахадаа, нюргаа шоройдуулжа үзөөгүй Бүхэ Дамдин Монгол уласта үгтэдэг бүхы нэрэ зэргэнүүдые бултыень абан габыятай: Далай даян даяар дурсагдаха дархан абарга. Энэ солото нэрэ зэргэ Улсын наһан, арслан, заан солонуудай удаа Улсын нааданда жэл бүхэндэ удаа дараалан илажа гараһан бүхэнүүдтэ ээлжээлэн үгтэдэг заншалтай. Угайн нютаг Санагада һүүлэй жэлнүүдтэ Буддын шажантай Сангхын эбигээл доро домог суута барилдаашанай нэрэмжэтэ шангуудта хүртэхын түлөө бүхэ барилдаан үнгэргэгдэнэ. Бүхэ Дамдин ехээр барилдааха болоходоо, Монголой циркдэ хүсээ олондо харуулжа гайхуулдаг болоһон, «Монгол Улсын соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ» гэнэн хүндэтэ нэрэ солодо хүртэһэн юм. Тамирай ветеран, сүлөөтэ барилдаагаар СССР-эй спортын мастер Валерий Цыбиковэй архив соохи энэ гэрэл-зураг дээрэ Бүхэ Дамдин удаахи илаалтынгаа удаа бүргэдэй хатар гүйсэдхэжэ байна. Зурагай дээдэ таладань Бүхэ Дамдинай гараа моторлоһониинь харанат.

Эрдынеева Долгоржап Бальжиевна, дүй дүршэлтэй малшан, Ленинэй орденый кавалер (1936 он), 1938 ондо РСФСР-эй Верховно Советэй депутат байһан.

Һуугааша, зүүн гарһаа: Цыбикжапов Цыбикжап, Ванкеев Жамсо, Тубаев Балдан, Цыдыпов Булад. Бодоод байна: Жугдуров Зондуй, Батуева Бутыд, Доржиев Дари Базар.

Дээдэ Юрөөгэй сабшалан Морин тармуураар Будаева Зинаида бэрхээр тармагша һэн (зураг дээрэ жоолоогоо баряад байна). Бухалшад һууна: Буянтуева Евдокия, Цыбикдоржиева Ханда.

Колхозой правлениин уряалаар Буряад интернат-һургуули дүүргэһэн үхибүүд, хамтадаа 40-өөд хүн, колхозой элдэб ажалда хүдэлһэн байна. Зураг дээрэ: Үдэнгэ нютаг. 1959 он. Зүүн гарһаа: Чагдурова Роза - Мүртэйн фермын үчэтчица, Тамара - наалишан (нютагайхи), Захарова Галина - наалишан, Эрдынеев Владимир-маслозаводой ахалагша (интернат дүүргэһэн хоёр).

1957 он. Сэлэндүүмын дунда һургуулиин хамтын байрада байһан басагад. Зүүн гарһаа: Жугдурова Валентина, эхир Сэсэг, Надежда Чултумовтан (Юрөө), Бубеева Цыремши (Инзагата).

07.00 М/С «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЖА» (12+)
07.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ» (12+)
08.00, 13.15, 00.00 «6 КАДРОВ» (16+)
08.30, 13.30 Т/С «ВОРОНИНЫ» (16+)
09.30, 16.00 Т/С «ВОСЬМИДЕСЯТЫЕ» (16+)
10.00, 15.30 Т/С «ЛЮБИТ - НЕ ЛЮБИТ» (16+)
10.30, 21.00 Т/С «СВЕТОФОР» (16+)
11.30 Х/Ф «ЗАЩИТНИК» (16+)
17.00 Т/С «ПОСЛЕДНИЙ ИЗ МАГИКЯН» (16+)
19.00 Т/С «КУХНЯ» (16+)
22.00 Х/Ф «ПЕРЕВОЗЧИК-3» (16+)
00.30 М/Ф «УОЛЛЕС И ГРОМИТ. ПРОКЛЯТИЕ КРОЛИКА-ОБОРОТНЯ» (12+)
01.45 «ХОЧУ ВЕРИТЬ» (16+)
02.15 М/Ф «СМЫВАЙСЯ!» (0+)
03.45 «НЕ МОЖЕТ БЫТЬ!» (16+)
04.35 «ЖИВОТНЫЙ СМЕХ» (0+)
05.50 МУЗЫКА НА СТС (16+)

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 11.00, 12.00, 19.00, 20.00, 21.00, 22.30, 00.00, 01.00 «НОВОСТИ АТВ» (16+)
06.30, 08.45, 11.30, 14.15, 17.05 «БУРЯДА-АР ДУУГАРАЯЛ». УРОКИ БУРЯТСКОГО ЯЗЫКА (6+)
07.30, 09.30, 12.30, 19.30, 22.00, 23.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ» (12+)
08.30, 14.00 «ЖИЗНЬ НА ВЫБОР» (16+)
09.25, 13.00, 14.50, 16.50, 18.25, 20.50 «НЕДВИЖИМОСТЬ БУРЯТИИ» (12+)
10.00, 20.40, 23.15, 00.45 «ЖУЙ С НИМ» (16+)
10.15 «В МИРЕ ДОМАШНИХ ЖИВОТНЫХ» (16+)
13.10, 17.35 Т/С «ШПИОНКА»
15.00 Х/Ф «ГАРДЕМАРИНЫ, ВПЕРЕД!» (16+)
18.30 «ШЭНЭХЭЭН» (16+)

20.30, 23.00, 00.30 «В ТРЕНДЕ» (16+)
21.30 «ШЭНЭХЭЭН» (12+)
01.30 НОЧНОЙ КАНАЛ АТВ (16+)
07.00 «НТВ УТРОМ»
09.20 «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА» (16+)
10.35, 11.20 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» (16+)
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
12.55 «СУД ПРИСЯЖНЫХ» (16+)
14.30 «СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ» (16+)
15.45 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
16.25, 17.30 Т/С «ЛЕСНИК» (16+)
19.00 «ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ» С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ (16+)
21.00 Т/С «ЛЕГАВЫЙ-2» (16+)

23.00 «АНАТОМИЯ ДНЯ»
00.00 Т/С «КРАПЛЕННЫЙ» (16+)
01.55 Т/С «НАРКОТРАФИК» (18+)
02.55 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС» (0+)
03.55 «ДИКИЙ МИР» (0+)
04.05 Т/С «ГОНЧИЕ» (16+)
06.00 Т/С «СУПРУГИ» (16+)

00.30 Т/С «ДНЕВНИКИ «КРАСНОЙ ТУФЕЛЬКИ» (18+)
01.00 Х/Ф «БАРХАН» (16+)
04.05 М/Ф (0+)

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 «СЕЙЧАС»
07.10 «УТРО НА 5» (6+)
10.30 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ»
11.30, 13.30, 04.15 Х/Ф «КАВАЛЕР ЗОЛОТОЙ ЗВЕЗДЫ» (12+)
13.45 Х/Ф «ДЕСЯТЬ НЕГРИТЯТ» (12+)
17.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
17.50 Х/Ф «ВЫЙТИ ЗАМУЖ ЗА КАПИТАНА» (12+)
20.00, 20.30, 21.00 Т/С «ДЕТЕКТИВЫ» (16+)
21.30, 22.20, 23.25, 00.15 Т/С «СЛЕД» (16+)
01.00 Х/Ф «БАБНИК» (16+)
02.25 Х/Ф «ЧП РАЙОННОГО МАСШТАБА» (16+)

ДТВ

06.00 М/Ф (0+)
07.00, 02.45 Х/Ф «ГОРЯЧАЯ ТОЧКА» (12+)
08.30 «АНЕКДОТЫ» (16+)
09.30, 20.30 Т/С «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА» (16+)
11.30 Т/С «СОЛДАТЫ-6» (12+)
13.40, 19.30 Т/С «СОЛДАТЫ-7» (12+)
15.30, 18.30 «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ» (16+)
16.30, 17.00, 17.30 «ВНЕ ЗАКОНА» (16+)
18.00 «ЕСТЬ ТЕМА» (16+)
22.40 Т/С «ХОДЯЧИЕ МЕРТВЕЦЫ-3» (16+)

Четверг, 13

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.45 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!» (12+)
11.55 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
13.10 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
13.20, 22.30 Т/С «УЛЫБКА ПЕРЕСМЕШНИКА» (12+)
15.20, 16.15 «ВРЕМЯ ПОКАЖЕТ» (16+)
17.05, 03.55 «МУЖСКОЕ / ЖЕНСКОЕ» (16+)
18.00, 03.10 «НАЕДИНЕ СО ВСЕМИ» (16+)
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБТИТРАМИ
19.45 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!» (16+)
20.50 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ» (16+)
22.00 «ВРЕМЯ»
00.25 «ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ» (16+)
01.00 «НОЧНЫЕ НОВОСТИ»
01.15 Д/Ф «БУНТ ЕНИСЕЯ. РОДНЫЕ БЕРЕГА» (12+)
02.20 Т/С «МОТЕЛЬ БЕЙТС». «ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ» (18+)
04.50 «В НАШЕ ВРЕМЯ» (12+)

«РОССИЯ 1»

06.00 «УТРО РОССИИ»
10.00 Д/Ф «СТАЛИН ПРОТИВ БЕРИИ. МИНГРЕЛЬСКОЕ ДЕЛО» (12+)
10.55 «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.35, 15.30, 18.10, 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»

12.55 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» (12+)
13.55 «ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ» (12+)
15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ (12+)
16.00 Т/С «СЕРДЦЕ ЗВЕЗДЫ» (12+)
17.00 Т/С «ПОКА СТАНИЦА СПИТ» (12+)
18.30 Т/С «КАМЕНСКАЯ» (12+)
19.30 «ПРЯМОЙ ЭФИР» (12+)
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «СЫН ЗА ОТЦА» (16+)
23.50 «ВЕЧЕР С ВЛАДИМИРОМ СОЛОВЬЕВЫМ» (12+)
01.30 Д/Ф «ХИМИЯ. ФОРМУЛА РАЗОРУЖЕНИЯ» (16+)

ТНТ

07.00, 23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+). ПОГОДА
07.30 УТРЕННЕЕ ШОУ «ТЭЦ-3»
08.15, 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+)
08.45, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». «НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ» (16+). ПОГОДА
09.00 «ДОМ-2. LITE» (16+)
10.30 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ» (16+)
11.30 Х/Ф «В ПОГОНЕ ЗА СВОБОДОЙ» (16+)
13.30 Т/С «УНИВЕР» (16+)
14.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». «МИРОВЫЕ НОВОСТИ» (16+)
14.15 «АФИША» (16+)
14.30 «САШАТАНЯ» (16+)
19.15 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ» (16+)
20.00 «ФИЗРУК» (16+)
21.00 Х/Ф «ДОСПЕХИ БОГА - 3. МИССИЯ ЗОДИАК» (16+)
00.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ» (16+)

01.00 Х/Ф «С ГЛАЗ ДОЛОЙ - ИЗ ЧАТА ВОН» (16+)

СТС

06.00, 04.55 М/Ф (0+)
08.00, 08.30, 11.05, 16.05, 19.05, 21.55, 23.25, 00.20, 01.30, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ. МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.40 М/С «ПИНГВИНЁНОК ПОРОРО» (0+)
07.00 М/С «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЖА» (12+)
07.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ» (12+)
08.00, 00.00 «6 КАДРОВ» (16+)
08.30, 13.30 Т/С «ВОРОНИНЫ» (16+)
09.30, 16.00, 23.30 Т/С «ВОСЬМИДЕСЯТЫЕ» (16+)
10.00, 15.30 Т/С «ЛЮБИТ - НЕ ЛЮБИТ» (16+)
10.30, 21.00 Т/С «СВЕТОФОР» (16+)
11.30 Х/Ф «ПЕРЕВОЗЧИК-3» (16+)
17.00 Т/С «ПОСЛЕДНИЙ ИЗ МАГИКЯН» (16+)
19.00 Т/С «КУХНЯ» (16+)
22.00 «МАСТЕР-ШЕФ» (16+)
00.30 М/Ф «СМЫВАЙСЯ!» (0+)
02.00 «ХОЧУ ВЕРИТЬ» (16+)
03.00 Х/Ф «НОВЫЕ РОБИНЗОНЫ» (0+)
05.50 МУЗЫКА НА СТС (16+)

АТВ

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 11.00, 12.00, 19.00, 20.00, 21.00, 22.30, 00.00, 01.00 «НОВОСТИ АТВ» (16+)
06.30, 11.30, 14.15, 17.10 «ШЭНЭХЭЭН» (16+)

07.30, 09.30, 12.30, 19.30, 22.00 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ» (12+)

08.30, 16.40 «В ТРЕНДЕ» (16+)
08.45, 16.50 «ЖУЙ С НИМ» (16+)
09.25, 13.00, 14.50, 16.55, 18.20, 21.25 «НЕДВИЖИМОСТЬ БУРЯТИИ» (12+)
10.00, 14.00 «ЖИЗНЬ НА ВЫБОР» (16+)
10.15 Т/С «В МИРЕ ДОМАШНИХ ЖИВОТНЫХ»
13.10, 17.35 Т/С «ШПИОНКА»
15.00 «БЕГУЩИЕ НА ВОЛЮ» (16+)
18.30, 20.30, 00.30 «ОТКРЫТЫЙ ЭФИР» (16+)
21.30, 23.00 «ОТКРЫТЫЙ ЭФИР» (12+)
23.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ» (16+)
01.30 НОЧНОЙ КАНАЛ АТВ (16+)

НТВ

07.00 «НТВ УТРОМ»
09.20 «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА» (16+)
10.35, 11.20 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» (16+)
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
12.55 «СУД ПРИСЯЖНЫХ» (16+)
14.30 «СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ» (16+)
15.45 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
16.25, 17.30 Т/С «ЛЕСНИК» (16+)
19.00 «ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ» С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ (16+)
21.00 Т/С «ЛЕГАВЫЙ-2» (16+)
23.00 «АНАТОМИЯ ДНЯ»
00.00 Т/С «КРАПЛЕННЫЙ» (16+)
02.00 Т/С «НАРКОТРАФИК» (18+)

03.00 «ДАЧНЫЙ ОТВЕТ» (0+)
04.05 Т/С «ГОНЧИЕ» (16+)
06.00 Т/С «СУПРУГИ» (16+)

ДТВ

06.00 М/Ф (0+)
06.25, 01.00 Х/Ф «ФАРТ» (12+)
08.30 «АНЕКДОТЫ» (16+)
09.30, 20.30 Т/С «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА» (16+)
11.40, 19.30 Т/С «СОЛДАТЫ-7» (12+)
15.30, 18.30 «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ» (16+)
16.30, 17.00, 17.30 «ВНЕ ЗАКОНА» (16+)
18.00 «ЕСТЬ ТЕМА» (16+)
22.40 Т/С «ХОДЯЧИЕ МЕРТВЕЦЫ-3» (16+)
00.30 Т/С «ДНЕВНИКИ «КРАСНОЙ ТУФЕЛЬКИ» (18+)
03.05 Х/Ф «СМОТРИ В ОБА» (12+)
04.40 М/Ф (0+)

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 «СЕЙЧАС»
07.10 «УТРО НА 5» (6+)
10.30 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ»
11.30, 13.30 Х/Ф «НА ВОЙНЕ, КАК НА ВОЙНЕ» (12+)
13.45, 02.50 Х/Ф «СЫЩИК» (12+)
17.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
17.50 Х/Ф «БАБНИК» (16+)
20.00, 20.30, 21.00 Т/С «ДЕТЕКТИВЫ» (16+)
21.30, 22.20, 23.25, 00.15 Т/С «СЛЕД» (16+)
01.00 Х/Ф «ВЫЙТИ ЗАМУЖ ЗА КАПИТАНА» (12+)
05.15 Х/Ф «ЧП РАЙОННОГО МАСШТАБА» (16+)

Пятница, 14

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10, 06.20 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.45 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!» (12+)
11.55 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
13.10 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
13.20 Т/С «УЛЫБКА ПЕРЕСМЕШНИКА» (12+)
15.20, 16.15 «ВРЕМЯ ПОКАЖЕТ» (16+)
17.05 «МУЖСКОЕ / ЖЕНСКОЕ» (16+)
18.00 ЖДИ МЕНЯ
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБТИТРАМИ
19.45 «ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН» (16+)
20.50 «ПОЛЕ ЧУДЕС»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 «ГОЛОС» (12+)
00.35 «ВЕЧЕРНИЙ УРГАНТ» (16+)
01.30 Д/Ф «НЕИЗВЕСТНАЯ МЭРИЛИН». «ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ» (12+)
03.30 Х/Ф «КОРОЛЕВСТВО» (16+)
05.30 «В НАШЕ ВРЕМЯ» (12+)

«РОССИЯ 1»

06.00 «УТРО РОССИИ»
09.55 «МУСУЛЬМАНЕ»
10.10 Д/Ф «ВЫЗЫВАЮ ДУХ МАКЕДОНСКОГО СПИРИТИЗМ» (12+)
11.05 «О САМОМ ГЛАВНОМ»

12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.35, 15.30, 18.10, 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»
12.55 Т/С «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» (12+)
13.55 «ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ» (12+)
15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ (12+)
16.00 Т/С «СЕРДЦЕ ЗВЕЗДЫ» (12+)
17.00 Т/С «ПОКА СТАНИЦА СПИТ» (12+)
18.30 Т/С «КАМЕНСКАЯ» (12+)
19.30 «ПРЯМОЙ ЭФИР» (12+)
22.00 Т/С «СЫН ЗА ОТЦА» (16+)
23.50 «СПЕЦИАЛЬНЫЙ КОРРЕСПОНДЕНТ»
01.25 Х/Ф «СТРАХОВОЙ СЛУЧАЙ» (12+)

ТНТ

07.00, 23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+). ПОГОДА
07.30 УТРЕННЕЕ ШОУ «ТЭЦ-3»
08.15, 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+)
08.45, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». «НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ» (16+). ПОГОДА
09.00 «ДОМ-2. LITE» (16+)
10.30 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ» (16+)
11.30 «ТАНЦЫ» (16+)
13.30, 14.30 Т/С «УНИВЕР»
14.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». «МИРОВЫЕ НОВОСТИ» (16+)
14.15 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ» (16+)
19.15 «ДО И ПОСЛЕ» (16+)
20.00 «COMEDI WOMEN»
21.00 «КОМЕДИ-КЛАБ» (16+)

22.00 «COMEDI БАТТЛ. СУПЕРСЕЗОН» (16+)
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ» (16+)
01.00 «НЕ СПАТЬ»
02.00 Х/Ф «ПОСЕЙДОН» (16+)

СТС

06.00, 05.00 М/Ф (0+)
08.00, 08.30, 11.05, 16.05, 19.05, 21.55, 23.25, 00.20, 01.30, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ. МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.40 М/С «ПИНГВИНЁНОК ПОРОРО» (0+)
07.00 М/С «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЖА» (12+)
07.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ» (12+)
08.00, 13.00, 18.30 Т/С «ВОРОНИНЫ» (16+)
09.00 Т/С «ВОСЬМИДЕСЯТЫЕ» (16+)
10.00 Т/С «ЛЮБИТ - НЕ ЛЮБИТ» (16+)
10.30 Т/С «СВЕТОФОР» (16+)
11.30 «МАСТЕР-ШЕФ» (16+)
15.00, 17.00, 21.00, 22.25 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ» (16+)
19.00 Т/С «КУХНЯ» (16+)
23.45 «БОЛЬШОЙ ВОПРОС» (16+)
00.45 Х/Ф «НОВЫЕ РОБИНЗОНЫ» (0+)
02.40 «ХОЧУ ВЕРИТЬ» (16+)
03.40 «НЕ МОЖЕТ БЫТЬ!» (16+)
04.30 «ЖИВОТНЫЙ СМЕХ» (0+)
05.50 МУЗЫКА НА СТС (16+)

АТВ

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 11.00, 12.00, 19.00, 20.00, 21.00, 22.30, 00.00, 01.00 «НОВОСТИ АТВ» (16+)

06.30, 08.30, 11.30, 14.15, 17.05 «ОТКРЫТЫЙ ЭФИР» (16+)
07.30, 12.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ» (16+)
09.25, 13.00, 14.50, 18.25, 21.25 «НЕДВИЖИМОСТЬ БУРЯТИИ» (12+)
09.30, 19.30, 20.30, 22.00, 23.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ» (12+)
10.00 «ВЕРШИНЫ АЛЬП» (16+)
13.10, 17.35 Т/С «ШПИОНКА»
14.00 «ЖИЗНЬ НА ВЫБОР» (16+)
15.00 «КАК ВЫЙТИ ЗАМУЖ ЗА МИЛЛИОНЕРА» (16+)
16.50 «НЕДВИЖИМОСТЬ БУРЯТИИ» (16+)
18.35, 23.10 «МЕТОД И МУДРОСТЬ» (12+)
21.30, 00.30 «КУЛЬТУРНАЯ ВИЗА» (12+)
21.40 «В ТРЕНДЕ» (16+)
23.00 «КУЛЬТУРНАЯ ВИЗА» (16+)
00.40 «ШЭНЭХЭЭН» (16+)
01.30 НОЧНОЙ КАНАЛ АТВ

НТВ

07.00 «НТВ УТРОМ»
09.20 «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА» (16+)
10.35, 11.20 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА» (16+)
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
12.55 «СУД ПРИСЯЖНЫХ» (16+)
14.30 «СУД ПРИСЯЖНЫХ. ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ ВЕРДИКТ» (16+)
15.45 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
16.25, 17.30 Т/С «ЛЕСНИК» (16+)
19.00 «ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ» С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ (16+)

20.45 Т/С «ЛЕГАВЫЙ-2» (16+)
00.40 «СПИСОК НОРКИНА» (16+)
01.30 Т/С «НАРКОТРАФИК» (18+)
03.25 «ДИКИЙ МИР» (0+)
03.45 Т/С «ГОНЧИЕ» (16+)
05.40 Т/С «СУПРУГИ» (16+)

ДТВ

06.00 М/Ф (0+)
06.45, 02.40 Х/Ф «БАРМЕН ИЗ «ЗОЛОТОГО ЯКОРЯ» (12+)
08.30 «АНЕКДОТЫ» (16+)
09.30, 20.30 Т/С «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА» (16+)
11.45, 19.30 Т/С «СОЛДАТЫ-7» (12+)
15.30, 18.30 «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ» (16+)
16.30, 17.00, 17.30, 18.00 «ВНЕ ЗАКОНА» (16+)
22.40 Т/С «ХОДЯЧИЕ МЕРТВЕЦЫ-3» (16+)
00.30 Т/С «ДНЕВНИКИ «КРАСНОЙ ТУФЕЛЬКИ» (18+)
01.00 Х/Ф «СМОТРИ В ОБА» (12+)
04.15 М/Ф (0+)

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30 «СЕЙЧАС»
07.10 «МОМЕНТ ИСТИНЫ» (16+)
08.00 «УТРО НА 5» (6+)
10.30 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ»
11.30, 12.50, 13.30, 14.40, 17.00, 17.15, 18.25 Х/Ф «ОСВОБОЖДЕНИЕ» (12+)
20.00, 20.45, 21.35, 22.20, 23.10, 23.55, 00.45, 01.35 Т/С «СЛЕД» (16+)
02.20, 02.55, 03.25, 04.00, 04.30, 05.00, 05.35, 06.05, 06.35 Т/С «ДЕТЕКТИВЫ» (16+)

Суббота, 15

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 Х/Ф «ДЕЛО № 306» (12+)
09.00 «ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!»
09.45 М/С «СМЕШАРИКИ. НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ»
10.00 «УМНИЦЫ И УМНИКИ» (12+)
10.45 «СЛОВО ПАСТЫРЯ»
11.15 «СМАК» (12+)
11.55 Д/Ф «ЛЮДМИЛА ГУРЧЕНКО. ДОЧКИ-МАТЕРИ» (12+)
13.15 «ИДЕАЛЬНЫЙ РЕМОНТ»
14.10 «В НАШЕ ВРЕМЯ» (12+)
15.25, 16.15 «ГОЛОС» (12+)
16.00 НОВОСТИ С СУБТИТРАМИ
18.10 Д/Ф «АННА НЕТРЕБКО. «И ТУТ ВЫХОЖУ Я»
19.00 «ЛЕДНИКОВЫЙ ПЕРИОД»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.20 «СЕГОДНЯ ВЕЧЕРОМ» (16+)
00.00 Д/Ф «ЗАРАЗА»
01.00 ФУТБОЛ. СБОРНАЯ АВСТРИИ - СБОРНАЯ РОССИИ. ОТБОРОЧНЫЙ МАТЧ ЧЕМПИОНАТА ЕВРОПЫ- 2016 Г. ПРЯМОЙ ЭФИР ИЗ АВСТРИИ
03.05 Х/Ф «ПРЕДЛОЖЕНИЕ» (16+)
05.00 Х/Ф «СЕКСА МНОГО НЕ БЫВАЕТ» (16+)
«РОССИЯ 1»
05.50 Х/Ф «АЛЕШКИНА ЛЮБОВЬ»
07.35 «СЕЛЬСКОЕ УТРО»
08.05 «диалоги о животных»
09.00, 12.00, 15.00 ВЕСТИ
09.10, 12.10, 15.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»
09.20 «ВОЕННАЯ ПРОГРАММА»
09.50 «ПЛАНЕТА СОБАК»

10.25 «СУББОТНИК»
11.05 «МАСТЕРА». «РЕДКИЕ ЛЮДИ» (12+)
12.20 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ» (16+)
12.55 Х/Ф «КАКТУС И ЕЛЕНА» (12+)
15.30 «СУББОТНИЙ ВЕЧЕР»
17.20 Х/Ф «КРИВОЕ ЗЕРКАЛО ДУШИ» (12+)
21.00 «ВЕСТИ В СУББОТУ»
21.45 Х/Ф «КОГДА НАСТУПИТ РАССВЕТ» (12+)
01.40 Х/Ф «СЕРДЦЕ БЕЗ ЗАМКА» (12+)

ТНТ

07.00, 08.45 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС» (16+). ПОГОДА
07.30 М/Ф «БАРБИ МАРИ РОСА» (6+)
09.15 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». «НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ» (16+). ПОГОДА
09.30 «МУНГЭН СЭРГЭ» (12+)
09.45 «АФИША» (16+). ПОГОДА
10.00 «ДВА С ПОЛОВИНОЙ ПОВАРА»
10.30 «ФЭШН ТЕРАПИЯ»
11.00 «ШКОЛА РЕМОНТА»
12.00 «КОМЕДИ-КЛАБ». ЛУЧШЕЕ
12.30, 01.00 «ТАКОЕ КИНО!» (16+)
13.00, 20.00 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ» (16+)
14.30 «COMEDI WOMEN»
15.30 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК ИЗ СТАЛИ» (16+)
18.30 «ВЕЧЕРНИЙ МИКРОФОН-4» (16+)
19.00 «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ» С А. ЛЕВАНТУЕВЫМ (16+)
21.30 «ТАНЦЫ» (16+)
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ» (16+). ПОГОДА
00.30 «ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА» (16+)
01.30 Х/Ф «УБОЙНЫЙ УИКЕНД» (16+)

СТС
06.00 М/Ф (0+)
08.00, 08.30, 11.05, 16.05, 19.05, 21.55, 23.25, 00.20, 01.30, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ. МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
07.10 М/С «ПИНГВИНЁНОК ПОРОРО» (0+)
07.30 М/С «РОБОКАР ПОЛИ И ЕГО ДРУЗЬЯ» (6+)
08.05 М/С «МАКС СТИЛ» (0+)
08.30 М/С «ФЛИППЕР И ЛОПАКА» (0+)
09.00 М/С «СМЕШАРИКИ» (0+)
09.20, 10.00 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ» (0+)
09.30 «ОТКРОЙТЕ! К ВАМ ГОСТИ» (16+)
10.10, 00.45 М/Ф «ДОРОГА НА ЭЛЬДОРАДО» (0+)
11.45, 13.10, 14.30, 16.30 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ» (16+)
16.00 «6 КАДРОВ» (16+)
17.30 Т/С «КУХНЯ» (16+)
19.30 М/Ф «МАДАГАСКАР-2» (0+)
21.05 Х/Ф «ГОЛОДНЫЕ ИГРЫ. И ВСПЫХ-НЕТ ПЛАМЯ» (12+)
23.45 ЦЕРЕМОНИЯ ВРУЧЕНИЯ ПРЕМИИ ЖУРНАЛА «ГЛАМУР» «ЖЕНЩИНА ГОДА-2014» (16+)
02.20 М/Ф «ОТВАЖНАЯ ЛИФИ» (0+)
04.00 «НЕ МОЖЕТ БЫТЬ!» (16+)
04.50 «ЖИВОТНЫЙ СМЕХ» (0+)
05.20 М/Ф «ГОЛУБОЙ ЩЕНОК» (0+)
05.45 МУЗЫКА НА СТС (16+)

АТВ

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00 «НОВОСТИ АТВ» (16+)
06.30 «МЕТОД И МУДРОСТЬ» (16+)
07.30, 09.30, 12.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ» (12+)
08.30, 10.40, 17.10, 00.20 «МЕТОД И МУДРОСТЬ» (12+)
09.25, 13.00, 15.35, 17.05, 18.20, 20.30, 23.55 «НЕДВИЖИМОСТЬ БУРЯТИИ» (12+)
10.00 «В ТРЕНДЕ» (12+)

10.10, 13.10, 16.55, 18.30, 20.15, 00.10 «КУЛЬТУРНАЯ ВИЗА» (12+)
10.20, 15.25, 19.35, 23.30 «ЖИЗНЬ НА ВЫБОР» (16+)
10.30, 14.45, 20.40, 23.40 «ЖУИ С НИМ» (16+)
11.05 «ШЭНЭХЭЭН» (12+)
11.30, 19.05, 00.45 «ОТКРЫТЫЙ ЭФИР» (16+)
13.20, 16.40, 20.00, 23.20, 01.15 «В ТРЕНДЕ» (16+)
13.40 «ВЕРШИНЫ АЛЬП» (12+)
15.00 «В МИРЕ ДОМАШНИХ ЖИВОТНЫХ» (12+)
15.45 «БУРЯДААР ДУУГАРАЯЛ». УРОКИ БУРЯТСКОГО ЯЗЫКА (6+)
16.10 Д/Ф «ОТКРЫТЫЙ ЭФИР» (12+)
17.30 «БИЗНЕС-СЕКРЕТЫ С ОЛЕГОМ ТИНЬКОВЫМ» (16+)
18.40 «ШЭНЭХЭЭН» (16+)
19.50 «БУРЯДААР ДУУГАРАЯЛ» (16+)
21.00 «ТЕЛО» (16+)
01.10 НОЧНОЙ КАНАЛ АТВ (16+)

НТВ

06.40 «ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ»
08.25 «СМОТР» (0+)
09.00, 11.00, 14.00, 17.00 «СЕГОДНЯ»
09.15 «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ» (0+)
09.45 «МЕДИЦИНСКИЕ ТАЙНЫ» (16+)
10.25 «ГОТОВИМ С АЛЕКСЕЕМ ЗИМИНЫМ» (0+)
11.20 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА» (16+)
11.55 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК» (0+)
13.00 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС» (0+)
14.25 «Я ХУДЕЮ» (16+)
15.30 «ПОЕДЕМ, ПОЕДИМ!» (0+)
16.05 «СВОЯ ИГРА» (0+)
17.15 «ПРОФЕССИЯ - РЕПОРТЕР» (16+)
18.00 «КОНТРОЛЬНЫЙ ЗВОНОК» (16+)
19.00 «СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ» (16+)
20.00 «ЦЕНТРАЛЬНОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ» С ВАДИМОМ ТАКМЕНЕВЫМ

21.00 «НОВЫЕ РУССКИЕ СЕНСАЦИИ» (16+)
22.00 «ТЫ НЕ ПОВЕРИШЬ!» (16+)
23.00 «ХОЧУ К МЕЛАДЗЕ» (16+)
00.55 «МУЖСКОЕ ДОСТОИНСТВО» (18+)
01.30 Т/С «ДОЗНАВАТЕЛЬ» (16+)
03.25 «ДИКИЙ МИР» (0+)
04.10 Т/С «ГОНЧИЕ» (16+)
06.00 Т/С «СУПРУГИ» (16+)

ДТВ

06.00 М/Ф (0+)
06.35, 02.00 Х/Ф «ЗЛОЙ ДУХ ЯМБУЯ» (0+)
08.30 Х/Ф «ХАНУМА» (0+)
11.30 Х/Ф «НЕ НАДО ПЕЧАЛИТЬСЯ» (12+)
13.30, 15.00 Т/С «ДАЛЬНОБОЙЩИКИ» (12+)
14.30 «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ» (16+)
20.15 Х/Ф «ГАНГСТЕРЫ В ОКЕАНЕ» (16+)
23.00 «+100500» (18+)
23.30 «МОЯ РАССЕЯ» (18+)
00.00 СЧАСТЛИВЫЙ КОНЕЦ (18+)
01.00 Т/С «НАСЛАЖДЕНИЕ-2» (18+)
04.00 Х/Ф «ОТЕЛЬ «У ПОГИБШЕГО АЛЬПИНИСТА» (12+)
05.40 М/Ф (0+)

5 КАНАЛ

07.05 М/Ф (0+)
10.35 «ДЕНЬ АНГЕЛА» (0+)
11.00, 19.30 «СЕЙЧАС»
11.10, 11.55, 12.35, 13.20, 14.00, 14.50, 15.35, 16.20, 17.05, 17.55, 18.40 Т/С «СЛЕД» (16+)
20.00, 21.00, 22.00, 23.00, 00.00 Т/С «БЕЛЫЕ ВОЛКИ-2» (16+)
00.55 Т/С «БЕЛЫЕ ВОЛКИ-2»
01.55, 03.15, 04.35, 06.35, 07.50 Х/Ф «ОС-ВОБОЖДЕНИЕ» (12+)

Воскресенье, 16

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 Х/Ф «МАППЕТЫ»
09.10 «АРМЕЙСКИЙ МАГАЗИН» (16+)
09.45 М/С «СМЕШАРИКИ. ПИН-КОД»
09.55 «ЗДОРОВЬЕ» (16+)
11.15 «НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ» (12+)
11.35 «ПОКА ВСЕ ДОМА»
12.25 «ФАЗЕНДА»
13.15 «Д/С «ТЕОРИЯ ЗАГОВОРА»
14.15 «ДОСТОЯНИЕ РЕСПУБЛИКИ: ВИКТОР РЕЗНИКОВ»
16.30 «ЧЕРНО-БЕЛОЕ» (16+)
17.30 «БОЛЬШИЕ ГОНКИ» (12+)
19.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ С СУБТИТРАМИ
19.20 Д/Ф «СВОИМИ ГЛАЗАМИ» (16+)
19.50 «ТЕАТР ЭСТРАДЫ» (16+)
22.00 ВОСКРЕСНОЕ «ВРЕМЯ»
23.30 «ТОЛСТОЙ. ВОСКРЕСЕНЬЕ» (16+)
00.30 «Д/С «НЕРАССКАЗАННАЯ ИСТОРИЯ США». ФИЛЬМ ОЛИВЕРА СТОУНА»
01.40 Х/Ф «МОРЕ ЛЮБВИ» (16+)

03.50 «В НАШЕ ВРЕМЯ» (12+)
05.05 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»

«РОССИЯ 1»

06.30 Х/Ф «СРОК ДАВНОСТИ»
08.20 «ВСЯ РОССИЯ»
08.30 «САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР»
09.20 «СМЕХОПАНОРАМА»
09.50 «УТРЕННЯЯ ПОЧТА»
10.30 «СТО К ОДНОМУ»
11.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ». «СОБЫТИЯ НЕДЕЛИ»
12.00, 15.00 ВЕСТИ
12.10 «КУЛИНАРНАЯ ЗВЕЗДА» (12+)
13.10 Х/Ф «ТОЛЬКО ТЫ!» (12+)
15.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»
15.30 «СМЕЯТЬСЯ РАЗРЕШАЕТСЯ»
17.25 Х/Ф «МИР ДЛЯ ДВОИХ» (12+)
21.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ
23.00 «ВОСКРЕСНИЙ ВЕЧЕР С ВЛАДИМИРОМ СОЛОВЬЕВЫМ» (12+)
00.50 «Я СМОГУ!» (12+)

ТНТ

07.00 Х/Ф «КАНИКУЛЫ ПЕТРОВА И ВАСЕЧКИНА» 1, 2 С» (6+)
08.05 Х/Ф «ТАЙНА МУНАКРА» (12+)
09.15 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». «НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ» (16+). ПОГОДА
09.30 «ВЕЧЕРНИЙ МИКРОФОН-3» (16+)
10.00 «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ» С А. ЛЕВАНТУЕВЫМ (16+)
11.00 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ»
11.30 «БУДЬТЕ ЗДОРОВЫ!»
11.45 «ДО И ПОСЛЕ» (12+)
12.00 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК ИЗ СТАЛИ» (16+)
14.50 «COMEDI БАТТЛ. СУПЕРСЕЗОН» (16+)
15.50, 22.00 «STAND UP» (16+)
16.50 «КОМЕДИ-КЛАБ». ЛУЧШЕЕ

19.15 «МУНГЭН СЭРГЭ» (12+). ПОГОДА
19.30 «ВСЯ БУРЯТИЯ» (12+)
20.00 «КОМЕДИ-КЛАБ» (16+)
21.00 «ОДНАЖДЫ В РОССИИ»
23.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ» (16+). ПОГОДА
00.00 «ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА» (16+)
01.00 «ТНТ-СИУВ»
01.05 Х/Ф «НЕВИДИМАЯ СТОРОНА» (16+)

СТС

06.00 М/Ф (0+)
08.00, 08.30, 11.05, 16.05, 19.05, 21.55, 23.25, 00.20, 01.30, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ. МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
07.10 М/С «ПИНГВИНЁНОК ПОРОРО» (0+)
07.30 М/С «РОБОКАР ПОЛИ И ЕГО ДРУЗЬЯ» (6+)
08.05 М/С «МАКС СТИЛ» (0+)
08.30 М/С «ФЛИППЕР И ЛОПАКА» (0+)
09.00 М/С «СМЕШАРИКИ» (0+)
09.25 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ» (0+)
10.30, 13.00, 23.40 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ» (16+)
12.00 «УСПЕТЬ ЗА 24 ЧАСА» (16+)
14.25 М/Ф «МАДАГАСКАР-2» (0+)
16.00 «6 КАДРОВ» (16+)
16.30 Х/Ф «ГОЛОДНЫЕ ИГРЫ. И ВСПЫХ-НЕТ ПЛАМЯ» (12+)
19.10 Х/Ф «КИНГ КОНГ» (12+)
22.40 «БОЛЬШОЙ ВОПРОС» (16+)
00.40 М/Ф «ОТВАЖНАЯ ЛИФИ» (0+)
02.20 М/Ф «МУРАВЕЙ АНТЦ» (0+)
03.55 «НЕ МОЖЕТ БЫТЬ!» (16+)
04.45 «ЖИВОТНЫЙ СМЕХ» (0+)
05.15 М/Ф «В СТРАНЕ НЕВЫУЧЕННЫХ УРОКОВ» (0+)
05.40 МУЗЫКА НА СТС (16+)

АТВ

07.00 М/Ф (6+) (6+)
07.45, 11.00, 20.40, 00.50 «ЖИЗНЬ НА ВЫБОР» (16+)

08.00, 11.30 «КУЛЬТУРНАЯ ВИЗА» (16+)
08.15, 10.45, 15.20, 17.25, 20.15, 00.00 «ЖУИ С НИМ» (16+)
08.30, 16.10, 19.30 «ШЭНЭХЭЭН» (16+)
09.00, 11.10, 18.30 «МЕТОД И МУДРОСТЬ» (12+)
09.30, 17.00 «БУРЯДААР ДУУГАРАЯЛ». УРОКИ БУРЯТСКОГО ЯЗЫКА (6+)
10.00, 12.30, 19.00 «ОТКРЫТЫЙ ЭФИР» (16+)
10.30, 15.30, 16.40, 20.00, 23.40, 00.40 «В ТРЕНДЕ» (16+)
10.50, 13.00, 16.00, 18.20, 20.30, 23.50 «НЕДВИЖИМОСТЬ БУРЯТИИ» (12+)
11.40 «БИЗНЕС-СЕКРЕТЫ С ОЛЕГОМ ТИНЬКОВЫМ» (16+)
13.05, 15.45, 23.30, 00.30 «КУЛЬТУРНАЯ ВИЗА» (12+)
13.15 «ТЕЛО» (16+)
17.35 Т/С «БИЗНЕС-СЕКРЕТЫ С ОЛЕГОМ ТИНЬКОВЫМ»
20.50 Х/Ф «ГАРДЕМАРИНЫ, ВПЕРЕД», 3-4 С» (16+)
00.10 «МЕТОД И МУДРОСТЬ» (16+)
01.00 НОЧНОЙ КАНАЛ АТВ (16+)

НТВ

07.05 «ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00 «СЕГОДНЯ»
09.15 «РУССКОЕ ЛОТО ПЛЮС» (0+)
09.50 «ХОРОШО ТАМ, ГДЕ МЫ ЕСТЬ!» (0+)
10.25 «ЕДИМ ДОМА» (0+)
11.20 «ПЕРВАЯ ПЕРЕДАЧА» (16+)
12.00 «ЧУДО ТЕХНИКИ» (12+)
12.50 «ДАЧНЫЙ ОТВЕТ» (0+)
14.20 «ПРОФЕССИЯ - РЕПОРТЕР» (16+)
15.00, 17.15 Т/С «МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ. СМЕРЧ» (16+)
19.00 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ»

20.00 «СЕГОДНЯ. ИТОГОВАЯ ПРОГРАММА» С КИРИЛЛОМ ПОЗДНЯКОВЫМ
21.10 Х/Ф «ПУЛЯ» (16+)
22.55 Х/Ф «ВОПРОС ЧЕСТИ» (16+)
00.50 Д/Ф «ЕГОР ГАЙДАР: ГИБЕЛЬ ИМПЕРИИ» (12+)
02.15 Т/С «ДОЗНАВАТЕЛЬ» (16+)
04.05 Т/С «ГОНЧИЕ» (16+)
06.00 Т/С «СУПРУГИ» (16+)

ДТВ

06.00 М/Ф (0+)
06.25 Х/Ф «ХАНУМА» (0+)
09.15 Х/Ф «НЕ НАДО ПЕЧАЛИТЬСЯ» (12+)
11.15, 14.50 Т/С «ДАЛЬНОБОЙЩИКИ» (12+)
14.30 «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ» (16+)
18.00 Х/Ф «ГАНГСТЕРЫ В ОКЕАНЕ» (16+)
20.45, 03.45 Х/Ф «СЧАСТЛИВОЕ ЧИСЛО СЛЕВИНА» (16+)
23.00 «+100500» (18+)
23.30 «МОЯ РАССЕЯ» (18+)
00.00 «СЧАСТЛИВЫЙ КОНЕЦ» (18+)
01.00 Т/С «НАСЛАЖДЕНИЕ-2» (18+)
02.00 Х/Ф «ОТЕЛЬ «У ПОГИБШЕГО АЛЬПИНИСТА» (12+)

5 КАНАЛ

08.55 М/Ф (0+)
10.30 «БОЛЬШОЙ ПАПА» (0+)
11.00 «СЕЙЧАС»
11.10 «ИСТОРИИ ИЗ БУДУЩЕГО» С МИХАИЛОМ КОВАЛЬЧУКОМ (0+)
12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 20.30, 21.30, 22.30, 23.30, 00.25, 01.20 Т/С «БЕЛЫЕ ВОЛКИ-2» (16+)
18.00 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ. О ГЛАВНОМ»
19.00 «ГЛАВНОЕ»
02.20 Х/Ф «БЕЛАЯ СТРЕЛА» (16+)
04.15 Х/Ф «ЯРОСЛАВ МУДРЫЙ» (12+)

ВОЗРАСТНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В ТЕЛЕПРОГРАММЕ В телепрограмме с 27 августа, согласно ФЗ от 29.12.2010 «О защите детей от информации, причиняющей вред их здоровью и развитию», вступающему в силу с 1 сентября 2012 года, будут присутствовать знаки о возрастных ограничениях: 0+ - от 0 до 6 лет 6+ - от 6 до 12 лет 12+ - от 12 до 16 лет 16+ - от 16 до 18 лет 18+ - старше 18 лет

Элинсэгүүдэймнай ёһо заншалһаа

НЯЛХА ҮХИБҮҮ ХАРУУҢАЛГА ТУХАЙ

Урдахи дугаарта үхибүүдые үлгы соо үндылгэхэ тухай хөөрөө бэлэйбди. Буряад арадаймнай ёһо заншал гээшэ нютаг аймагуудта элдэб үлариллай шэнжэ янзаар, ажаһуудалай онсо байдалаар хэлгэгдэн, ондо ондоо болоһон байдаг. Гэбэшье бүхы заншалта үйлэнүүд нэгэ үндэһэтэй байдаг ха юм даа. Буряад уран бэлигтэй хүбүүдэй нэгэн, Россин Федерациин арадай артист Олег Бабуевтай уулзажа, үлгы тухай һонин мэдээһлнүүдтээ хубалдахыень гуйһан байнаб. Олег Дамдинович мүнөө үеын хүн ха юм даа. Зүгөөр хүдөө нютагта үндыһэн, урдын буряадуудай үшөө һандаргагдаагүй, жэнхэни ажабайдалай заншалта үйлэ хэрэгүүдые хаража урдихэн азатай хүн гээшэ.

ОЛЕГ БАБУЕВАЙ ХӨӨРӨӨН

Хэр урда саһаа буряад арад үхибүүдые үлгыдэ оруулха гэнэн һайхан заншалтай байгаа бшуу. Заа үхибүүнэй баркуобшатайхан болоходонь, үлгыдэ оруулдаг байгаа. Үхибүүдые дүүжэндүүлхэ, хэбтүүлхэ, үхибүүдэй һуугаад наадаха ороннууд һүүлшэг тээшэ бии болоо һааб даа. Харин ханада, гэрэй үһээдэ томо хадаһанда хадаатай, арһан һураар уяатай үлгы би өөрөө хараһан байнаб. Баян айлнууд элдэб арһаар оёһон үлгытэй һааб даа, харин үгытэйшэг зон хониной арһаар оёдог байгаа. Гэбэшье, бүд хомор байгаа. Модоор дархалһан тэбхэр үлгы бүдөөр гү, али арһаар татаатай байдаг һэн.

ХЭДЫ ҮХИБҮҮД ҮЛГЫ СОО ҮНДЫГӨӨБ?

Нарай үхибүүнэй үлгын дүрбэн буландань торгохон бүдүүдээр оёотой мээшээхэнүүд байдаг һэн. Тэрэ тулам соо үхибүүнэй хүүгэн үһэ хайшалан хэгдэнхэй. Тиигэжэ олон айл дам-

жажа ерэнэн үлгы өөрын түүхэтэй байгаа. Энэ үлгы соо үндыһэн үхибүүн хэн бэ, ямар хүн болооб гэжэ хөөрэлдэдэг һааб даа. Ажабайдалдаа амжалта туйлаһан гү, ажалша бэрхэ, хурса номшо, эрдэмтэй гү, али бүхэ баатар, энхэ элүүр хүн энэ үлгы соо үндыгөө гээд, айл бүхэн иимэ һайн суутай үлгыхэн соо нялха нарай үхибүүгээ тэнжэхээ хүсэдэг байһаниинь гайхалгүй.

ҮХЭРЭЙ ДЭЛЭНГЭЭР ХЭГДЭН УГЖА

Үхибүүнэй хэбтэдэг үлгы соо угжа ходо л табяатай байдаг һэн ха. Даб гэдэ үгы хэжэрхөд, бэдэржэ байхагүйн тула үлгы соонь хэдэг байгаа бээ. Урдын сагта шэл амһарта бүтүлхэ байха бэшэ, үхэрэй эбэрэр нарин талаһаань нүхэлөөд, угжа бүтээдэг байгаа. Үхибүүнэй хүхэжэ байха хүхэлтэ олдохогүй, хаа-яа гэнтэ резинэ хүхэлтэтэй болобол, тэрэнэ ехэл хайхарамжатайгаар абадаг аабза. Теэд шүдэтэй болобо байһан үхибүүн тэрэ хүхэлтыень таһа хазажархидог һааб даа. Хүгшэн эжынэр тэрэ хүхэлтыень зада барижа оёдог, үгы болобол, үхибүүн хахаха-сасаха болоно.

Сэхыень хэлэхэдэ, би үхэрэй дэлэнгээр хэнэн хүхэлтэ хараһан байнаб. Одоол яагаад бүтээһыень мэдэнгүйб. Зүгөөр, дэлэнгын абажа, арһыень элдэжэ гү, яагаад бэ даа, арюун сэлэр үхибүүнэй хэрэглэхэ хүхэлтэ болгодог байгаа бшуу даа. Буряад араднэй хэр үһаа хойшо ариг сэлэр, байгаали болон бэе махабадаа бузарлахагүй гэнэн нангин һургаалтай байгаа ха юм гээд, хөөрөөгөө Олег Дамдинович дүүргэбэ.

ГАЛИНА ЕШИЖАМСОЕВАГАЙ ХӨӨРӨӨН

Һэеы гэр соо уняһаа үлгөөтэй дүрбэн модоор тэбхэрлэн дархалаад, бүхэ, хүдэр бүдөөр хүлхэгэрхэнөөр бүригдэнхэй үлгынүүд байдаг һэн.

Бүри урда сагта бүдэй хоморто буряад арад арһаа элдээд, үлгыгөө бүридэг һаабза. Хониной арһаар үхибүүгээ мансылаад, бурхан руугаа тархиинь харуулаад хэбтүүлдэг һааб даа. Юундэ хониной арһаар хэдэг байгаа гэхэдэ, эндэ баян, үгытэйһээ болодоггүй һэн. Хониной арһанай зунгааг, өөрөө арһаншье бэе махабадта ехэ һайн нүлөө үзүүлдэг байгаа бшуу. Хониной зунгаагтай арһа хүдэһэ унтаридаа һая болотор хүгшэдэй дэбдидэг байһаниинь мэдэнэб. Хүл гар, үе мүсэдэ ехэл туһатай байгаа ха юм.

Тиигэһээр буряад арад Хитад гүрэнтэй харилсаатай боложо, элдэб эд бараан бии болоһон ааб даа.

МОДОН ҮЛГЫ ДҮҮЖЭН БИИ БОЛОО

Тэбхэр, дүрбэн үлгуутай, дүрбэн хүлтэй, модон хашаһатай дүүжэн үлгы дархалдаг болоо һэн. Хүлнүүдын модоор холбоотой. Тэрэ модониинь гүбэгэр, хажуу тээһэн баряад хүдэлгэхэдэ, үлгы мэтээр үлгыдэжэ, бөөмэйлжэ боломоор. Шарга шэнги улатай. Энэ бүдэй элбэг болоһон саг. Самсатай, үмдэтэй үхибүүд тэрэ дүүжэн үлгы соогоо һуугаад байха, дамжан ябаха, хэбтээд унтахашье аргатай.

Харин гэрэй үһээдэ үлгөөтэй үлгынүүд хадаа үхибүүнэй нялха байхадань хэрэглэгдэдэг һэн. Мүн үхибүүнэй томохон болоходо, үлгыһөөнь гаргаад, орон дээрэ аргамжаар уядаг байгаа гэжэ эжы хөөрэдэг һэн. Хүршэ айлай томохон 3 наһатай шахуу болоһон хубүүниинь орон дээрэ аргамжалагданхай һуугаад, орожо ерэнэн зондо: "Энээнииемни ара тээһээм тайлажа үгыт", - гэжэ һуудаг һэн.

Нүгөө талаар, үхибүүдые аргамжалан уяад байха гэшэ үхибүүнэй хүмүүжүүлгэдэ һайншье үйлэ бэшэ ха юм даа гээд урдын дүршэл ехэтэй багша Галина Гомбоевна хөөрөөгөө түгэсэбэ.

МАЛГАЙГААР ШЭДЭЖЭ УНАГААДАГ ҺЭН

Саг сагта, хүхэлзэ хүхэдөө гэжэ буряад угсаатан дэмы хэлэдэггүй. Ёһо жамаар гүйсэдхэжэ байдаг оршон тойронхи байгаалиин үзэгдэлүүд хүнэй ажаглалтаар, ямар нэгэ үйлэ хүлеэгдэн заншалта болзортоол тохёолдохо ёһотой байгаа. Тиигэжэ урдын буряадууд хэды һаратай болоходонь, үхибүүнэй али шүдэн унахаб, хэды сагта түрүүшынхией ууса дээрэнэ нялха үхибүү һуулгахаб, али сагта мүлхихэб, арай шамай дамжажа эхилхэб болон хэээ хүлдэ орохоб гэжэ бүхы урдын зоной һургаалда журамлагдан сахигдадаг байгаа. Теэд бүхы юумэн таагдаха бэшэ, элдэб үзэгдэл урдын һургаалнуудаар хизаарлагдангүй тохёолдожо магад. Жэшэнь, урдандаа хэрбээ үхибүүн жэл үндөө хүрөөдүй аад, хүлдэ оршоболнь, малгайгаар шэдэжэ унагаадаг байгаа гэжэ дуулаһан байнаб. Ямар ёро байхаб даа, үхибүүн эртэ хэлэндэ оробол? Би өөрөө хүлдэ ороодүй аад, хэлэндэ ороо һэн ха. Тиигэжэ хүгшөөдэймни хөөрэгшэ һэн. Харин түрэлэймни үеэлэ басаган томо болотороо хэлэндэ ороодүй аад, хара эртэ хүлдэ ороһон байгаа. Минии нэгэ хуряахай 7-8 һаратайдаа хүлдэ орошоод, хүрээ соогоо ута оһороор уяатай ябажа ябадаг байгаа гэжэ нютагайхид хэлэдэг һэн. Иимэ һонин заншалнууд байгаал ха юм даа. Минии нэгэ танил айлай гурбадахи үхибүүниинь түрэнэн, дорохи хоёр шүдэтэй байгаа. Тэдэ хурса гэгшын шүдэнүүдын эхынгээ хүхэ таһа хазажархихагүйн тула абажа хаягаа бэлэй.

Буряад арадаймнай ажабайдалда, хүн түрэлтэнэй, оршон тойронхи байгаалида элдэб һонин ушарнууд тохёолдоол бээ. Нюһата Нюргай хүбүүхэн нюдарга соогоо бүлин шуһа бажуугаад түрэнэн аад, Абай Гэсэр боложо үндыгөө гэжэ түүхэ домог түүрээдэг. Тэрэншье үльгэр бэшэ, үнэншье байгаа ёһотой.

МАЛГАЙ ЭГЭЭЛ ХҮНДЭТЭЙ ХУБСАНАЙ ЗҮЙЛ ГЭЭШЭ

удхатай холбоотой байдаг. Жэшэнь, малгайгаа газарта хаяжа болохогүй, хэрбээ унагаагаа һаа, дээгүүрнь алхахагүй, һарюу оёдолтой малгай үмдэхгүй, малгайдаа хайша хэрэгээр хандажа болохогүй гэжэ ехэшүүлһэ байха, үхибүүдшье мэдэдэг байгаа.

Буряад хүн, илангаяа бүһэтэйшүүл малгайгаа ходо үмдөөд газарта ябадаг байгаа. Малгайгүй хүн гуталгүй, дэгэлгүй хүнтэй адли тоологдодог. Мүнөө сагта буряад дэгэл үмдөөд, малгайгүй хамаагүй ябадаг, теэд тэрэн бурүүл гэжэ һанамаар, урдын буряадууд малгайда ехэ анхарал табидог байгаа ха юм даа.

Бурхадтаа, газар нютагайнгаа, уһа голонгоо сахиусадта үглөө бүри хүри улаахан сайгаа, дүн саган хүмбэйгөө үргэхэдөө, тархи нюсэган үргэжэ болохогүй, заабол малгай

үмдэдэг ёһо гурим бии юм. Энэмнай орон дэлхэйгээ хүндэлһэн тэмдэг гэшэ. Харин дасан дуган ороходоо, айлда, гэр байра руу ороходоо, заабол малгайгаа тайладаг. Буряад зон малгай заабол үмдэхэдөө, "малгайгүй ябаа һаам, бурхан танихагүй" гэжэ хэлэдэг байгаа. Энэ юун байгаа юм, али юрэ шоглоһон ушар гэшэ гү?

Үшөө нэгэ энеэдэтэй ушар минии ахамни хөөрөө, тухайлхада, өөрөөл баримталаа хаш. Минии ахай үшөөл залуу, һаял табинайнгаа дабаанһаа буужа ябаһан хүн лэ даа. Эжымнай ори ганса ахай - Дашабал нагасыемнай уйгаргүй ехээр һажлаһан. Юрэ бусын байдалай элдэб ушарнуудта ехэ һонин, өөрын онсо тайлбаринудые үгэхэ дуратай юм. Нэгэтэ сай үргэхэ гээд, малгай үмдэжэ, газар гарахымни хараад байба. Орон дэлхэйдээ мүргэхыемни сүлөөтэйгөөр хүлеэгээд: "Мухаа, Цырегма, ши юун-

дэ эхэнэрэй малгай үмдөөбши?"-гээд согтойхон нюдэнүүдэ ялалзуулан асууба. Минии нюдээ бэлтыгээд хаража байхада, һонирхуулһандаа урмашан иигэжэ хөөрэнэн юм.

- Сэхыень хэлэхэдэ, эршүүл саган эдэе, һү тарагаа бурхандаа, орон дэлхэйдээ үргэдэг байгаа. Тиигэһээр Совет засагай тогтоходо, эхэнэрнүүд эршүүлдэ адли эрхэ сүлөөтэй боложо, буряад эршүүлнай залхуу болошоо ха юм даа. Үглөө бүри сайгаа үргэхээ залхуураад, һамгандаа: "Минии малгай үмдөөд үргыш дээ", - гэжэ бурханаа мэхэлхые бодомжолоо бшуу, - гэжэ хөөрөө бэлэй.

Харин өөрөө һамганайнгаа сай үргэхые хүлээжэ байнгүй, хара эртэ бодоод, орон дэлхэйдээ, бурхандаа амтатайхан, хүрин улаахан сайгаа үргэжэл байдаг юм даа газар уһан дээрэхи ори ганса ахаймни.

БУРЯАД ЗОНОЙ ЗҮҮДХЭЛ ШЭМЭГ – ДЭНЗЭ

Буряад угсаатан хэр бүһаа зүүдхэл шэмэг үндэрөөр сэгнэдэг һэн. Ажабайдалдаа, гэрэйнгээ ханза, мориной эмээл, гутал хубсаһаа гоё угалзата уһаар оёхо гү, али шулуун эрдэнээр, үнэтэ мунгэ алттар бүтээһэн зүүдхэлээр бээ шэмэглэхэ дуратай байгаа гэжэ урданай зурагууд бүрин бүтээлнүүд гэршэлдэг гээшэ.

Юунһээшье ехээр мунгэн зүүдхэлые үндэртэ тоолодог

байгаа. Мунгөөр бүтээһэн зүйл үнэтэ шулуунуудаар шэмэглэдэг. Дэнзэ бүһэтэйшүүлэй болон эхэнэр хүнэй малгайн залаа дээрэ углан табидог, урдань дээгүүр зиндаатай баяд ноёд гоёодог байгаа. Нэгэ томо улаан шүрэ шулуун нэгэ сарай сэнтэй байгаа гэжэ урдын зонууд хөөрэдэг һэн. Малгайнгаа дэнзэ үнэтэ шулуугаар гоёохо гээшэ тон баяшуулай үзэгдэл байбашье, барагхан байдалтайшуул дэнзэтэй малгай үмдэхые

оролдодог һааб даа. Хараад үзэхэдэ, үнхөөрөөшье, дэнзэгүй малгай балайшье һайнаар, гоёор харагданагүй. Дэнзэ гоёоходоо, луугай хада уулын оройгоор, уһа мурэн дээгүүр, үүлэн соогоор ябаһаар һиилэгдэдэг. Тэрэ хадаа дэлхэймнай газар, уһан, агаар гурбанһаа байгуулагдаһан, нэгэн нүгөөдэггүйгөөр байха аргагүй гэнэн удхатай болоно.

Дэнзын оройдо улаан наран оршоно гэнэн удхатай-

гаар шүрэ һуулгадаг. Бадма сэсэгэй набшаһа һиилэжэ дархалаад, шүрээ бүхэлэн барюулдаг. Бадма сэсэг булангир уһатай, намагтай газарта уһашые һаа, нюдэ хужарлуулан һалбаран задардаг юрэ бусын һайхан сэсэг ха юм. Малгайн эзэн ямаршье сагай ушархада, бадма сэсэг шэнги ходо һайханаар һалбаран хүгжэжэ байха гэнэн удхатай юм.

Тус хуудаһа Цырегма САМПИЛОВА бэлдэбэ.

"БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ УРАН БҮТЭЭЛЭЙ ЭНЦИКЛОПЕДИ" НАРА ХАРАБА

Бүхы Буряадай эмхинүүдэй уран найханай зохёохы ажалдаа амжалта туйлаһан тухай мэдээсэлнүүд энэ хэблэлдэ оруулагдаа. Энэ хэблэлэй нара хараһанда дашарамдуулагдан, "Парад больших звезд" гэһэн наадан Ород драмын театрай байшан соо үнгэрөө. Энэ ехэ концерт-нааданда энциклопедидэ оруулагдаһан 940 артистнар хабаадаа.

Республикын арадай уран найханай түбэй бэлдэһэнэй ашаар энэ энциклопеди (тобшо ном) байгуулагдаба. Энэ түбэй президент, Россиин Федерациин болон Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ, Россиин Федерациин Правительствоын шангай лауреат Надежда Донсоронова проектын автор юм.

Буряад Республикын арадай уран найханай эмхинүүдые согсолһон тобшо ном соо соёлой болон арадай уран урлалай габыята ажал гүйсэдхэгшэд, Буряад ороной уран найханай "алтан жаса" гэжэ нэрлэмээр мэдээжэ хатаршад, артистнар, зохёолшод, шүлэгшэд, зураашад, уран урлалай мэргэжэлтэд, уран найханай эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд болон бэлигтэй артистнар - бүхыдөө Буряад орон дотор, Росси гүрэн дотор болон холо, ойрын хизаарнуудта нютаг ороноо, гүрэн түрээ суурхуулжа гяһан зон тухай мэдээсэлнүүд оруулагдаа.

Энэ тобшо ном соо оруулагдаһан хүнүүд хадаа Буряад Республикын, Россиин Федерациин соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэд, республикын, бүхэсоюзна, бүхэроссиин, регион хоорондохы болон уласхоорондын фестиваль, харалгануудта илагша лауреадууд болоно. Мүн энэ ном соо Буряад Республикын арадуудай уран найханай шэглэлнүүдэй түүхэ харуулагдана. Тобшо ном уран найханай фото-зурагуудаар шэмэглэгдэнхэй.

Энэ тобшо ном 350 хуудаһатай, мүнөөдөө нэгэ мянган хэһэгээр хэблэгдээ. Харин хаядаа үшөө 300 хэһэг гараха, захигдаад байна. Энэ энциклопедиин нара хараһан ушар хадаа Буряад Республикын соёлой ажабайдалда тусхай шухала үйлэ болоод байна. Номһоо мүнхэ юмэн байхагүй. Хэзээ нэгэтэ энэ тобшо ном соо ороһон зонүүдаймнай аша зээнэр хэхэжэ хараад, энэ минии хүгшэн эжы хатаржа байна гэжэ хэлэхэ аргатай байха ха юм, - гэжэ республикын уран найханай болон уран урлалай түбэй президент Надежда Галсановна хөөрөбэ.

Мүн Надежда Донсороновагай хэлэхээр, энэ ном соо республикын соёлой түүхэдэ ороһон, соёлой хүгжэлтэдэ ехэхэн нүлөө үзүүлһэн суута хүнүүдэй нэрэнүүд мүнхэлэгдэбэ гэшэ.

Энэ тобшо номтой танилсалгын нааданда арадай хатарай жэшээтэ "Булжамуур" ансамбль, арадай Зүүн

Шэнэ тобшо ном

зүгэй хатарай "Бадма Сэсэг" ансамбль, РЦНТ-эйн дэргэдэхы арадай аман зохёолой бүлгэмүүд, БГСХА-гай "Алтан Булаг" гэһэн дуу, хатарай ансамбль, Ехэ Куналей тосхоной шэмээшэгүүдэй хоор, Тарбагатайн "Судьбинушка" гэһэн коллектив, Бэшүүрэй "Васильки" гэһэн жэшээтэ ансамбль, Сотниково хууринай "Сударушка" гэһэн ород арадай дуунай хоор, Улаан-Үдын "Байкальские зори" ансамбль, эвенк яһатанай "Осикта" гэһэн дуу, хатарай ансамбль болон тобшо номой бүридэлдэ ороһон бусад элитэ бүлгэмүүд хабаадаба.

Энэ тобшо ном республикын соёлой хуралсалай эмхинүүдэй оюутай, уран найханай, аман зохёолой бүлгэмүүдэй, культурологи шэнжэлэгшэдэй хэрэглэмээр ёһотойл тухатай ном гэшэ гэжэ хэблэлдэ бэлдэгшэд тэмдэглээ.

Россиин Федерациин Президентын грантын болон арадай уран урлалай мэргэжэлтэдэй холбооной мүнгэн зөөрийн дэмжэлгээр энэ ном хэблэгдэбэ.

**Цырегма САМПИЛОВА,
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фото-зурагууд.**

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Тобшо номтой танилсалгын баярай нааданай үедэ.

ХИТАД УГ ГАРБАЛТАЙ ЗОН ХОРИДО

Түүхын хуудаһан

Манай Хориин буряадууд абаһаар лэ, ород хэлэн дээрэ зугаалхаяа ханадаг зон юм гэһэн ханамжа дэлгэрэнхэй агша, Илангаяа хэжэнгээрхид энэ талаар өөдэрхэхэ ехэ дуратай байдаг. Тиихэдээ Хоридо ород зонинь булюу олон ха юм гэһэн тобшолол хэдэг. Гэхэ зуура Хориин ородууд гэшэмнай барагсаан лэ хэрээһэ зүүһэн буряадууд байшадаг ха юм даа.

Совет засагай жэлнүүдтэ баруун зүгһөө ерэхэн элдэб һалбарийн ород мэргэжэлтэд баһа бии юм бээ. Зүгөөр тэдэ тоогоор ехэ үсөөн улад юм. Харин буряад шунатай ородууд дүүрэн ааб даа. Тэдэниие нэрлэхэ гэдэл, Трунев, Батурин, Плешков, Краснопов, Машанов, Корнаков, Козлов, Татауров, Садовский, Носырев, Языков, Лосев, Дубинин, Гуляев, Косыгин гээд лэ саашань таһалгаряагүй тоолохо хэрэгтэй. Тэдэнэй дундаһаа гараһан бэлигтэй хүнүүд олон ха юм. Жэшээнь, Оперо болон баледэй театрай дуушан Клавдия Ивановна Языкова – Гомбоева, Буряад драмын театрай артист Георгий Фёдорович Лосев гэгшэд тухай булта дуулаһан байхабди. Хэзээ нэгэтэ хэрээһэ зүүһэн эдэ буряадуудай хуби заяан нилэн ороёохон лэ байһан гэшэ. Тэдэнэй зариман "харийн зон" гэшэт гүүлээд, Хориин тайшада хараалгаад намнуулхадаа, баруулжаа тэрьедэжэ ошоод, Хасууртай горхоной эрье дээрэ түбхинэнэн юм. Нүүлдэ баруун

тээһээ шэмээшэгүүд нүүжэ ерээд, сугтаа мүнөө болотор ажаһууна. Нүүринай ута үйлсын нэгэ заханда шэмээшэгүүд, нүгөө захадань арымууд (харийн зон) нуудаг юм гэлсэдэг. Трүнэв гэхэн нэрэ обогтоной үбгэ эсэгэ гэхэдэ, Үбэр-Монголһоо XVII зуун жэлдэ нүүжэ ерэхэн Бабхиин Жэмбэ гэдэг буряад яһанай хүн байһан юм гэхэ. Эдэ бүгэдэ тухай тодорхойгоор мэдэхэ гээ һаа, багшын ажалай ветеран, хизаар ороноо шэнжэлэгшэ, Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Т.Ф.Гармаевагай «О чем поведал старый тракт...» гэжэ ном уншахыетнай дурдахаха байнаб.

Буряад-оронд шунатай зоной хажууда баһа ород-хитад шунатай хүнүүд манай Хоридо бии юм. Иимэ улад тухай тобшохоноор бэшэхэ гэхэн хүсэл түрэнэн байна. 1920-ёод онуудаар Хоридо хитадууд олон хэн. Тэдэ наймаа хэдэг, ногоон эдээ ургуулдаг зон байгаа. Тэдэнэй үри хадаһад мүнөө яһала олон ажаһуудаг юм.

Мэдээжэ болоһон хитадууд сооһоо Ли-Юн-Чин (Локада),

Фун-Бин, Фун-Ся, Лю-Чжи-Чен, Фан-Чен-Зин гэгшэдые нэрлэхэ ёһотойбди. Ли-Юн-Чин (Локада) хадаа Хитад орондо 1900 ондо түрэнэн гэхэ. 1920 он багаар тэрэ Уссурийск ерээд, орхоодой, хүн үбһэн (жэньшень) гэдэг ургамал наймаалдаг хэн. 1938 ондо Буряад орон руу зөөжэ ерээд, Улаан-Үдэдэ, тиигээд Хоридо түбхинэнэн юм. 38 наһатайдаа Локада 16 наһатай Ульяна Ефимова гэжэ нэрэтэй ород басагантай хамтаржа, айл бүлэ болоо. Тэдэ 7 үхибүүдые хүмүүжүүлээ. Хоридо Ефимовтын гэхэн нэрэ обогтой олохон зон ажаһуудаг. Эсэгын дайнай эхилхын урдахана энэ айл "Путь Сталина" колхоздо огород тарижа эхилһэн юм. Тиихэдээ аргагүй найнаар ажалладаг байгаа. Гектар бүриһөө 100 центнер капуста, 100 центнер морхооб хурядаг хэн. Иигэжэ ганса колхозойнгоо бэшэ, харин бүхы аймагайнгаа улад зониние ногоон эдээгээр дүүрэн хангадаг байгаа. Үбэлэй сагташы тэдэнэй ажал дууһадаггүй бэлэй. Огородойнгоо уужам талмай дээрэ хэдэн зуугаад шарга шэбхэ мэтын үтэгжүүлгэ тараажа адхадаг хэн. Эрхим ажалынгаа түлөө энэ хитад айл олон тоото шагналнуудта хүртэнэн байна. 1972 ондо Москва хото орожо, ВДНХ хараа хэн. Энэ хитад аяар 100 наһа хүрэнэн юм гэлсэдэг.

"Путь Сталина" колхоздо хүдэлхэ үедөө Локада ондоо хитадуудтай – Фун-Бин ба Фун-Ся гэдэг аха дүү хоёртой дүтөөр нүхэсэхэн байдаг. Нүүлдэ Локадын хүбүүн Юрий Ефимов Фун-Бинай басаган Людмила гэгшэд айл бүлэ болоһон юм. Фун-Бин Александр 1917 оной хубисхалай урдахана дүүтээ сугтаа Бээжэн хотоһоо Росси руу ерэхэн байдаг. Тэдэ Петровск-Забайкальска, Мухар-Шэбэрэй аймагай Хонхолой хууринда ажаһуугаа. Тэндэхээ манай аймагай Хүл хуурын зөөжэ ерэхэн юм. Эндэ Александр Фун-Бин гэр бүлэтэй болоод, Эпова Анна гэжэ нэрэтэй ород басагантай хамтараа хэн. Тэрэнэй дүү Фун-Ся Василий гэдэг хүн Булам хууринда гэр бүлөөрөө олон жэлэй туршада ажаһуугаа. Тэрэ гушаад наһатайдаа 16 наһатай Ситникова Мария гэжэ нэрэтэй ород басагантай айл бүлэ болоһон байдаг. Үдэ голлой шанха эрье дээрэ уужам ехэ огород таридагыень би ханадагби. Тэндэнэ капуста, морхооб, үгэрсэ болон бусад ногоон эдээн элбэгээр ургажа байдаг хэн. Дядя Васиин огородто орохоёо арбаадтай хүйхэршүүл үдэшин боро хараанаар жалга ханаабай оёороор хоргодон, яһалашыёо марядаг хэн хабди.

Харин Лю-Чжи-Чен гэдэг хитад Михайлов Петр Николаевич гэжэ

ород нэрэ обогтой болоһон байдаг. Тэрэ 1893 он багаар Хитадта түрөөд, 1914 ондо ахатая Росси руу ерэхэн юм. Нүүлдэ ахань нютагаа бусаа хэн. Энэ хитад хүн түрүүшэгээр Бодайбодо алта угаадаг байгаа. Хожомын Улаан-Үдэдэ ажаллаа, тиигээд Хори, Хэжэнгэ руу зөөжэ ерэхэн намтартай. Тэрэ Прасковья гэжэ нэрэтэй ород яһанай хамгатай хэн. Энэ бүлэ 5 үхибүүдые хүмүүжүүлһэн байна. Тэдэнэйн нэгэн Михайлов Василий Петрович, дайнай болон ажалай ветеран, Хоридо бүхы наһаараа ажаһуугаа.

Фан-Чен-Зин Василий гэдэг хитад хүн Хоридо мүн хуудаг хэн. Тэрэ баһа ехэ огород таридаг байгаа. Нүүлдэ Улаан-Үдэ руу зөөһөн юм. Тэрэнэй хүбүүн Выдрин Валентин Хоридо ажаһуудаг. Энээнһээ гадна У-Хи-Сан гэжэ нэрэтэй хитад Хоридо гэр бүлөөрөө хуугаа. Аша басаганиинь Выдрин Галина Владимировна юм. Дээрэ нэрлэгдэхэн хитад зон ород, буряад хэлэндэ яһала бэрхэ хэн.

Иигээд харахада, Хоридо ёһотой интернациональна айл бүлэнүүд аргагүй олон байһан гэшэ. Энээнһээ уламжалан, жэгтэй һонин, одоол гайхалаа барамар уг гарбалтай улад зон Хоридо мүнөө ажаһууна ха юм.

Доржо ДАМБАЕВ.

БУРЯАД ХЭЛЭЭЭ ДЭМЖЭЭ

Түрэн тоонто нютагнай, Тубхинэнэн уужам дайдамнай, Түүхэтэ урданай араднай, Түрэл баян буряад хэлэмнай!

Буряад оромнай... Энэ минии ууган нютаг, элинсэг хулинсагаймнай нютаг. Байгал далайе дүрбэн талаһаань тойрожо ажаһуудаг буряад угсаатанай нютаг болоно. Буряад хэлэмнай... Энэ минии түрэл хэлэн, эхэ, аба гэнэн мартагдашагүй үгэнүүд эгээ түрүүн ухаан бодолдомнай ородог гэшэ. Түрэл буряад хэлэн дээрээ ханажа, тооложо, үдэр бүри зугаалжа ябадаг, баян нугархай, дэлгэрмэ хэлэмнай болоно.

Буряад зоной гүнзгы ханаа бодол, ёһо заншал, соёл хүгжэлтэ, арадай дуун, ёхор, хатар, үльгэр, түүхэ сооһоо, ажабайдалай үйдхар, гашуудал, баяр, жаргал сооһоо мүнделэн түрэн хадаа, мүнөө болотор буряад хэлэмнай байна бшуу.

Урдань, 15-17-дохи зуун жэлнүүдтэ, Манжуур гүрэн эхэ хүсэтэй, олон тоото арадай байһан түүхэтэй. Мүнөө сагта энэ гүрэн үгы болоо, нэрлэгдэжэ ажаһууха газар үгы, түрэл хэлэнийн ондоо арадуудай хэлэнтэй холигдоһон байдаг. Монголдо, Хитадта (Шэнхээн) буряад зон олоороо ажаһуудаг, теэд олон хитад арадууд соо өөрынгөө буряад хэлэ, ёһо заншалаа алдаагүй, улам саашань хүгжөөжэ байнхай.

Манай Буряад орондо залуушуулнай олон хари хэлэ найн мэдэдэг болоо, харин зариманиинь түрэл буряад хэлээ мэдэнгүй. Теэд буряад арадай түрэл хэлэнийн ород хэлэн боложо байхадань, хэн зэмэтэйб гэнэн асуудал эзэлүүдгүй гаража ерэнэ. Гуша, дүшэн жэлэй саана сагнай, гүрэн түрэмнай, ажабайдалнай тад ондоо байгаа гэжэ мэдэжэ ха юм.

Мүнөө буряад хэлээ дэмжэхэ, хүгжөөн нэбтэрүүлхэ гэнэн үйлэ хэрэгүүд үргэн дэлисэтэйгээр үнгэржэ байна. Эндэ хэлэхэдэ, эхэ, эсэгэнэрэй эгээ түрүүн, хүгшэн аба, эжинэрэй, хүүгэдэй сэсэрлигүүдэй, нургуулинуудай нүлөө аргагүй хэрэгтэй болоод байна. Саашань хэлэхэдэ, манай гүрэн засагнай, «Буряад үнэн» газетэнай, Буряад драмтеатр, телевидени, номой сангуд, Буряадай университет ехэ туһа хүргэхэ,

үүсхэл гаргаха ёһотой. Ерээд онуудһаа эхилжэ, буряад арадай найндэрнүүд (Сагалган, Сурхарбаан, «Алтаргана») үргэн дэлисэтэйгээр үнгэрдэг болоһониинь ехэл найшаалтай. Хүндэтэ Бандида Хамба лама Дамба Аюшеевэй үүсхэлээр эрын гурбан наадан бүхы нютагуудаар үнгэрдэг болоо, буряад үүлтэрэй хонидые олоор үдхэжэ эхилээбди.

Буряад арадаймнай урдаа хараха, гүнзгы үдхатай, дулааншые, хүйтэншые сагта үмдэдэг буряад хубсаһан болоно гэшэ. Хэды гоёб элдэб янзаар бүтээһэн, ажалдаашые, гоёходоошые үмдэхэ хубсаһамнай. Манай Хурамхаанай аймагта буряад хубсаһа оёдог, үмдэдэг зон жэлһээ жэлдэ олон болоо. Эртэ урда саһаа дуун, үльгэр, оньһон үгэ, онтохон үеһөө үедэ дамжаһаар, мүнөө хүрэтэр ерээ гэшэ. Тэдээн соо арадай ёохорой, үлгын, солын, түрэ нааданай, бэһэлигэй дуунуудые олон янзаар дууладаг байна.

Мүнөө газаамнай хорин нэгдэхэ зүүн жэлэй ерээд байхада, компьютер, интернет, электронно ба тоото холбооной дэлгэржэ байха үедэ, буряад хэлэнэй хүгжэлтэдэ эгээн түрүүн гэр булын үүргэ, нүлөө тон ехэ болоод байнхай. Заахан үхибүүн түрүүшын алхамһаа, түрүүшын үгэһөө эхилээд, шэхэндэ түрэл хэлээ эхынгээ аманһаа дуулахадаа, толгой соогоо оруулна ха юм. Саашадаа, томо болоходоо, энэ гоё найхан буряад хэлэндэ аргагүй дүтэ, ойлгосо-той болохонь дамжагүй гэшэ. Жэл бүри үнгэрдэг буряад хэлэнэй үдэрнүүд өөрынгөө ехэ нүлөө үзүүлнэл даа. Олон жэлнүүдтэ манай Хурамхаанай аймагай Солбон Ангабевэй нэрэмжэтэ номой санда буряад хэлэнэй үдэрнүүд үргэн дэлисэтэйгээр үнгэрдэг болонхой. Уран зохёлшодтой, соёлшодтой, уран бэлигтэй зонтой уулзалганууд ехэ аша туһатай. Буряад түрэл хэлээ, соёл болборосоолоо, ёһо заншалаа, түүхээ үргэжэ, мандуулжа, ханаа бодолоо буряадаараа толгойдоо хадуужа, холо ойрын буряад арад харилсаа холбоогоо бэхийжүүлжэ, өөдэнэ үргэн ябахамнай болтогой!

Виктор ДАРМАЕВ, ажалай ветеран.

Хурамхаанай аймаг, Бархан тосхон.

“ГАНДАН” ДАСАНАЙ ЗУРХАЙ

Ноябриин 10, гарагай 2, монгол литын 19, хүхэгшэн тахья, уулада һуудалтай, 1 сагаан мэнгэтэй.

Энэ үдэр холын харгыда гарахада найн, “зөөлэн” хэрэгүүдые, эм бүтээхэдэ, гэр болон бусад барилга эрхилхэдэ найн. Мал худалдахада сэртэй.

Үһэ абабал, найн нүхэртэй болохот.

Энэ үдэр “Гандан” дасанда үглөөнэй 9 саһаа “Һама, Жамсаран” хурал, үдэрэй 14 саһаа “Табан харюулга” хурал уншагдаха.

Ноябриин 11, гарагай 3, монгол литын 20, улаан нохой, модондо һуудалтай, 9 улаан мэнгэтэй.

Энэ үдэр дэлгэрэнгы ажал бүтээхэдэ, “хүшэр” хэрэгүүдые - дайсание дараха, худалдаа, аралжаа наймаа эрхилхэдэ найн.

Эм бүтээхэдэ, холын харгыда гарахада, үһэ абахада сэртэй.

Энэ үдэр “Гандан” дасанда үглөөнэй 9 саһаа “Һама, Жамсаран” хурал, үдэрэй 14 саһаа “Табан харюулга” хурал уншагдаха.

Ноябриин 12, гарагай 4, монгол литын 21, улаан гахай, хийдэ һуудалтай, 8 сагаан мэнгэтэй.

Энэ үдэр холын харгыда гарахада, хуулига хэрэгүүдые бүтээхэдэ, эд бараа үйлэдбэрлэхэдэ, хүршэтээ нүхэсэхэдэ, хубидаа туһатай хэрэгүүдые эрхилхэдэ найн.

Хүшэр хэрэгүүдые бүтээлтэгүй, үһэ абалтагүй.

Энэ үдэр “Гандан” дасанда үглөөнэй 9 саһаа “Һама, Жамсаран” хурал, үдэрэй 14 саһаа “Ганжуур” хурал уншагдаха.

Ноябриин 13, гарагай 5, монгол литын 22, шара хулгана, галда һуудалтай, 7 улаан мэнгэтэй.

Энэ үдэр эрдэм үзэгтэ һурахада, элдэб мэргэжэл болон урлалда һурахада, “хүшэр” ажал бүтээхэдэ, буянта хэрэг эрхилхэдэ найн. Холын харгыда гаралтагүй.

Үһэ абабал, эдэе хоол, ундан элбэг олодо.

Энэ үдэр “Гандан” дасанда үглөөнэй 9 саһаа “Лхабав Дүйсэн”

хурал, үдэрэй 14 саһаа “Табан харюулга” хурал уншагдаха.

Ноябриин 14, гарагай 6, монгол литын 23, шарагшан үхэр, шоройдо һуудалтай, 6 сагаан мэнгэтэй.

Энэ үдэр эм бүтээхэдэ, холын харгыда гарахада, эрдэм шудалхада, хото городуудта хэрэг бүтээхэ болон наймаа эрхилхэдэ найн. Ондоо газар руу нүүжэ, зөөжэ болохогүй.

Үһэ абабал, эд бараа, эдэе хоол элбэгжэхэ.

Энэ үдэр “Гандан” дасанда үглөөнэй 9 саһаа “Гонгор, Гомбо, Һама, Жамсаран” хурал, үдэрэй 14 саһаа “Табан харюулга” хурал уншагдаха.

Ноябриин 16, гарагай 7, монгол литын 24, сагаан туулай, огторгойдо һуудалтай, 4 ногоон мэнгэтэй.

Энэ үдэр холын харгыда гарахада, тангариг үгэжэ, нүхэд болоходо, хүниие тушаалда томилходо, зэрлиг мори ургалхада, эм бүтээхэдэ, буддын шажантанай лүн абахада, буянта хэрэг бүтээхэдэ найн.

Үһэ абалтагүй.

Энэ үдэр “Гандан” дасанда үглөөнэй 9 саһаа “Баян Намсарай” хурал, үдэрэй 14 саһаа “Цэдо, Цэдуб, Зүгдэр, Намжилма” хурал уншагдаха.

Ноябриин 17, гарагай 1, монгол литын 25, хара луу, үһандэ һуудалтай, 3 хүхэ мэнгэтэй.

Энэ үдэр холын харгыда гарахада, худалдаа наймаа эрхилхэдэ, эм бүтээхэдэ, гэр байра барихада найн.

Үһэ абахада, шэнэ хубсаһа үмдэхэдэ, худаг малтахада сэртэй.

Энэ үдэр “Гандан” дасанда үглөөнэй 9 саһаа “Бурхан Баабай” хурал, үдэрэй 14 саһаа “Табан харюулга” хурал уншагдаха.

Энэ зурхай “Гандан” дасанай (Стрелка) гэбгы Зоригто лама бэлдээ. (6-дахы таһаг, 8-983-533 56 05, 8-924-556 51 37).

Дасанай хаяг: 670045 Улаан-Үдэ хото, Автомобилистнуудай проспект 1«К» (Стрелка).

Учредители:

Глава Республики Бурятия, Народный Хурал Республики Бурятия, Правительство Республики Бурятия

Директор-главный редактор - В.В.ХАРТАЕВ
Редактор - Т.В.САМБЯЛОВА

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

И.М. Егоров, П.Л. Носков, И.В. Смоляк, Т.М. Нагуслаева (Правительство РБ), В.А. Павлов, Б.Ц. Семенов, Ц.Б. Батуев, Ц.-Д.Э. Доржиев (Народный Хурал РБ), Б.Ш. Дашиев, Д.Б.Гуродармаева, С.Б. Байминова.

ТЕЛЕФОНЫ:

21-54-54 - приемная
21-35-95 - замдиректора - редактор газеты "Бурятия"
21-68-08 - редактор
21-64-36 - замредактора, ответственный секретарь
21-67-81 - выпускающий отдел
21-64-36 - корреспонденты, редакция журнала "Одон"
21-06-25 - редакция журнала «Байгал»
21-55-97 - редакция газеты "Спорт Тамир"
21-62-62 - реклама
21-50-52 - отдел распространения

АДРЕС РЕДАКЦИИ И ИЗДАТЕЛЯ:
670000,
г. Улан-Удэ,
ул. Каландаришвили, 23.
ГАУ РБ «Издательский дом «Буряад үнэн».

Подписной индекс 50901
Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Бурятия
Свидетельство ПИ № ТУ03-00304 от 29 июля 2013 г.
www.burjadyan.ru e-mail: unel@mail.ru

Газета набрана и сверстана в компьютерном центре Издательского дома «Буряад үнэн». Отпечатано с готовых диапозитивов в ОАО «Республиканская типография». Адрес типографии: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Борсоева, 13. Подписана в печать 4.11.2014 в 17.00 - по графику; 4.11.2014 г. в 17.00 - фактически. Объем 4 п.л. Заказ № 2264. Тираж - 3800 экз.

Цена свободная.

Редакция принимает печатные рукописи. Рукописи и фото не возвращаются. Автор несет ответственность за предоставленные материалы. За содержание объявлений редакция ответственности не несет. Все справки у рекламодателя.

* Материалы на платной основе. ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ - каб. 1, 13 (1 этаж), Тел.: 21-62-62, 21-60-91 тел./факс: 21-54-54

“Буряад үнэндэ” хэблэгдэһэнэй һүүлээр

«АЛТАРГАНЫН» АСУУДАЛНУУД

Цыденжап Батуев “Алтарганамнай” бүхэли гүрэнүүдые нэгэдүүлхэ хүсэтэй” гэнэн дурадхалаар буряад улшагшадта хандаба. Тус хандалга соогоо «Алтарганынгаа» саашанхи уулзалгануудые ашаг үрэтэйгөөр, тухатайгаар үнгэргэхын тула тодорхой дурадхалнуудые шагнаха дуран хүрэнэ гэжэ бэшэнэ.

“Алтаргана” гэшэмнай буряадуудай соёл болбосоролоо, үрлалаа, заншалта хэрэгүүдээ, наадануудаа, тамир тэнхээгээ харуулхын, үндэһэн баялигаа залуушулдаа дамжуулхын Ехэ һайндэрэй Наадан болоһон.

2014 ондо үнгэрөөшэ “Алтарганада” хабаадаһанайнгаа дун тобшо баримтаар хаража үзэе даа.

Мүнөөдөө “Алтарганамнай” гол түлэб мурьсөөнүүд лэ болгогдоһон. Буряад Улас түрэнһөө 300-гаад хабаадагшад гэхэ гү, али хараашад гү, тус һайндэрэй нааданда ошоо. Эдэ 300-гаад хүнүүд тэндэһээ “аяар” 8 медаль (тэрэ тоодо 2 алтан, 1 мүнгэн) асараа. “Алтарганын” наадан тухай “Буряад үнэндэ” 3 дугаарта (№№ 25, 26, 28) мэдээсэл үгтөө. Зэргэсүүлэе: Агын тойрогойхид 400 гаран хүниие абаашаад, 20 медаль асараа (тэрэ тоодо 9 алтан, 6 мүнгэн, 5 хүрэл). Эрхүүгэйхид хоёр лэ номинацида хабаадаһан аад, хоюуланһаань медальтай ерээ (Эхирид-Булагадай Елена Халмашкина - мүнгэн, Аюна Романова - хүрэл). “Алтаргана-2014” дүнгүүдээр бүгэдэ командаараа Агын тойрогой Дулдаргын аймаг эрхимлэжэ гараа. “Толон” сониндо “Алтарганада” бэлэдхэл, үнгэрһэн наадануудай дүн, Дадал һомоной түүхэ тухай мэдээсэлнүүд 7 дугаарнуудта толилогдоо (№№ 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35).

Хэрэг гэшэ дүнгүүдээрээ элирдэг, харагдадаг. Ямар сэгнэлтэ Буряадай эмхидхэгшэдтэ үгэхөөр бэ? Эмхидхэлэй хороон хэр зэргэ бэлэдхэлэй ажал хэһэн болоноб, ВАРК, РЦНТ гэгшэдынь хаана байһан юм? Булта Соёлой яаман руу гэтээд, гүрэнэй захиргаан руу тархьяа үлд гүүлээд (“тэндэһээ һурагты”), “Алтарганын” эхилтэр ханаа амар һуугаа гэшэ. Мүнөөшье шэнэ “Алтарганада” бэлэдхэл хэншье эхилээгүй. Үнэн дээрээ «Алтарганые» гүрэн эмхидхэхгүй, бүгэдэ зоной байнги хороон, түб, комитет, комисси г.м. эрхилхэ ёһотой ха юм даа. Тэрэ хороон түрүүшын үдэрһөө шэнжэлэл хэжэ эхилхэ, ябуулгын зохёол хэжэ, бусад тойрогуудай, гүрэнүүдэй буряад хороонуудтай эртээнһээ һайндэрэйнгээ хүтэлбэри (программа) тааралдуулха, хэды, ямар зүйлнүүдээр мурьсөө оруулхаб,

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зураг

ямар дүримүүдээр хэгдэхэб, уласайнгаа аймаг бүхэндэ бэлэдхэл эрхилхэ г.м. гүрэнэй эмхи зургаануудай, яамануудай, хубиин бэрхэшүүлэй һайн дураараа дэмжээ, тухалаа һаань, һайн.

Цыденжап Бимбаевич бэшэнэ: “Буряадай нэгэшые аймагай делегаци хабаадаагүй”. Аргань үгы. Жэшэнь, 2013 оной Ёрдын нааданай лауреат Доодо-Ивалгын суута “Гуламта” ансамбль бэлэдхэл хэжэ хэжэ, мүнгэгүйдөө, тэдэниие хэншье “Буряадай нэгэ үдэртэ” хабаадахыень абаашаагүй. Харин 300-гаад хүниие абаашаа. Иимэ байдал бүхы аймагуудта турдалдаһан. Эмхидхэлэй хороон эртээнһээ энээн тухай бодомжолоогүй. Эмхи журам (система), харилсаа холбоон гэжэ үгы. Дадал һомоной хороонтой холбоо барисаа тогтоогоогүй. Ошоходоо манайхин харгы мэдэхгүй, төөрижэ, Монголой үргэн талада хоножо ябаад хүрөө. Ерэн гэхэдээ, мурьсөөнэй хубилһан дүримүүдые мэдэхгүй: һур харбаанай мурьсөөндэ можошые, ластиишые харбахандаа, үнөөхи манайхи шэнгээр дүрбэн хургаараа татажа харбахгүй, хүбшээ урданай ёһоор булта эрхыгээрээ татажа харбах ёһотой байгаа, энээндэ һураагүй манай һуршад ядалдаһан; бүхэ барилдаанай дүрим баһа хубилшаһан, манайхид бунээ алаараа уяха буруушаагдаһан, тиимэһээ манай бүхэшүүл дүршэлгүйдөө. Буряад оронной хоёр лэ бүхэ гурбан дабаанда хүрөөд, унаа. Агын бүхэ дүрбэдэхи дабаанда гаража тэнсээд, нэмэлтэ саг соо бүһэнһөө барилсахадаашье, Монголой абаргые диилэжэ шадаагүй. Эдэ мэтэ дутагдалнуудые бултыень

эмхидхэлэй хороон эртээнһээ хараадаа абаха ёһотой.

Буряад хэлээ хүгжөөхэ тухай хэды ехэ хөөрэлдөөн болоо һэм, эсэстээ – хоһон аман. Манай делегаци аяар тэрэ холын буряадуудта ошожо ошожо, “Республика Бурятия” гэжэ зарлал (плакат) дээрээ хэнэйшые уншажа шадахагүйгөөр, ойлгохогүйгөөр ородоороо бэшээд, урдаа баряад ябана. Аягүй гэшэнь: хуушан монголоор гү, али ядахын сагта буряадаараа бэшэхээ яһан зон бэ?

Удаадахи “Алтаргана” эндэмнай болохо гэнэ. Баһал үнөөхил ород хэлээрээ хэлэхэ һаа, “Алтарганаһаа” эртээнһээ арсаа һаамнай, дээрэ. Буряад хэлгүй буряадууд – буряадууд бэшэ. Хэрбээ хэжэ гээ һаа, дэлхэйн буряадуудай үрда буряад нэрэ хүндээе унагаангүй, Буряад Улас түрынгөө һулдые үргэжэ, ото буряад хэлэн дээрээ үнгэргэхэ ёһотойбди. Харин буряад хэлэ мэдэхгүй засаг зургаанайхидтаа, айлшадтаа тусхайта (персональна) буряад хэлэтэй оюутаниие хажуудань табиха хэрэгтэй. Ондоо хэлэн дээрэ концерт табиха ёһогүй, манай өөһэдымнай ори ганса һайндэр гэшэ гэжэ мэдэрхэ ёһотойбди.

Дадал һомонойхид Буряадай, Агын, Эрхүүгэй делегацинуудай зондо өөрынгөө байра байдалые харуулха, танилсуулха саг олоо. Хариин айлшадтаа бидэ баһа тон анхаралтайгаар хандаха ёһотойбди. Улаан-Үдэдэ, Эрхүүдэ, Агада ото ород хэлэн дээрэ үнгэргэгдэһэн “Алтарганада” Монголһоо, Шэнэхээнһээ ерэнэй буряадууд хэлэ мэдэхгүй, илангаяа Эрхүүгэй можын олон хотонуудта үнгэргэгдэһэн мурьсөөнүүдтэ хаа-

нань хабаадаха ойлгохогүй, хэнэй ямар шанда хүртэһые мэдэхгүй, зобожо, тулижал гэртээ бусаһан. Хэндэ тиимэ зоболонто “Алтаргана” хэрэгтэй юм, хэнгүй байгаа һаа, дээрэ гэжэ дахин хэлэнэб.

Ондоо тойрогуудта болон хари гүрэнүүдтэ ажаһуудаг буряадуудайнгаа ханаа бодолые нэгэдүүлхын, сэдхэлэйн бодолнуудта харюу үгэхын үүргэ дүүргэхэ эмхидхэлэй ажал эртээнһээ эрхилэгдэхэ ёһотой. Буряадуудай бэе бээе гомдохоохогүйн тулада мурьсөөнүүдэй анги (команда) бүхэндэ нүгөө мүнгэйн хэрэгтэй оруулалсаа һаа, голхорхын ушар байхагүй һэн ха (жэшэнь, Буряадай командада Дадал һомоной нэгэ хабаадагые оруулха, Дадал һомонойхидо – Буряадай бэрхэ хүниие г. м.).

Хэрбээ «Алтарганые» Буряад Улас түрын дайда дээрэ үнгэргэхэ гээ һаа, ёһын тулада хото дээрэ гоёор параджагсаал хээд үнгэргэжэрхихэ бэшэ, харин холын хараатайгаар сүм буряад хүдөө нютаг дээрэ хэжэ хэрэгтэй гэжэ дурадханаб. Юундэб гэхэдэ, тиимэ ехэ мүнгэйн хэрэгтэй ябуулга аймагые хүгжөөхэ хэрэгтэ сэгнэшгүй ехэ түлхисэ боложо үгэхэ, саашанхи хүгжэлтэдэнь алишые талаараа горитой туһа болохо. 2000 хүн зонтой, хаана холо, дэлхэйн захда гэхээр байгааша Дадал һомонойхидһоо дутаа гүбди. Хараад үзэе. Хурамхаанай аймагта – 15000 зон ажаһууна, Хэжэнгэдэ – 16000, Яруунада – 18000, Түнхэндэ – 22000, Баргажанда – 23000, Зэдэдэ – 27000, Хяаггада – 40000, Загарайда – 50000 г.м. Ядаа һаа, хоёр аймаг хамтараад хэшые һаань, болохо. Буряадай захиргаан, хубиин хэрэгтэй баяшуул болон дасан дуганай ламанар туһалха бээ?

2016 оной “Алтарганын” арбан янзын мурьсөөнүүдтэ (тооень эртээнһээ ойлголсохо хэрэгтэй бээ) хабаадаһан (“ерэһэн” бэшэ, “хабаадаһан” гэнэб – хэды ехэ бэлэдхэл хүн хэнэб, хэды ехэ ханаагаа табиха оролдоноб, хэды ехэ гарзада ороноб) хүн бүхэндэ урмашуулгын бэшэг-тэмдэг Буряад Улас түрын зүгһөө барюулагдаха ёһотой, диилэһэн, диилээгүй гэжэ илгаруулангүй. Илагшадта – диплом, медальнууд бэд даа. Ямаршые фейерверк хэхгүй, буряадуудта тиимэ ёһо үе наһаараашье байгаагүй, тэрэ - хитадуудай, барунайхидай заншал. Тэрэнэй орондо – түүдэгээ тойрожо, бүгэдын бүжгэллөөр, ёхор хатарар түгэсэгдэхэ ёһотой.

Иимэл таа, Цыденжап Бимбаевич, тантай сэдьяда минии зарим тэды һанамжа, дурадхал.

БАСАА Валера.

Галина Лумбу-ренова, ВСУТУ-гай оюутан.

ФОТОКОНКУРС «СЕЛФИ ПО-БУРЯТСКИ»

Дулма Дугаржапова, ИГУ-гай оюутан.

